T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yirmibirinci İçtima

13 . 12 . 1340 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI :	107
2. — SUALLER, CEVAPLAR :	107,108,127
1. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Reji İdaresinin hesabatı mektumeden on milyon lira borcu olduğuna ve saireye dair gazetelerde görülen neşriyatın hakikatı hakkında Maliye Vekâletinden şifahî sual takriri.	107
2. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Türklerin Yunanistan'daki emvali gayrımenkullerini keyfemayeşa idare edebileceklerine dair olan protokol ahkâmına Yunanistan Hükümetinin esbabı mümanaatı hakkında Hariciye Vekâletinden suali.	107
3. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Yunanistan'la aramızda imzalandığı gazetelerde görülen itilâfnamenin esasatı ve Yunanistan ve Romanya ile aktedileceği gazetelerde okunan itilâfnamenin hakikatı hakkında suali ve Hariciye Vekili Şükrü Kaya Beyin, şifahî cevabı (6/17)	108, 127:130
4. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin; İstanbul'da Haliç Vapurları Şirketinde çalışan çırak ünvanlı işçilere dair Ticaret Vekâletinden suali.	108:109
3. — EVRAKI VARİDE :	107
Mazbatalar	**107**
1. — 1340 senesi Diyanet İşleri Reisliği bütçesinin 208 nci faslını nbirinci maddesinin ünvanı esnayı tabıda sehvi tertip olarak yanlış vaz edildiğinden tashihine dair Diyanet İşleri Reisliğinin tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.	107
2. — 1340 senesi Bahriye Bütçesinin hini tanziminde Bahriye Çırak Mektebinin talebesi mevcut olmadığından tahsisatı vazedilemeyen ikinci sınıf maaş farklarının tahsisatı mevcude tasarrufatından itasına dair Umuru Bahriye Müdüriyeti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.	107:108
3. — Heyeti idareden mevrut; Meclisin elektrikle tenviri için muktazi iki motor ve teferruatının 1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun 16 ncı maddesinden istisnaen pazarlık suretiyle mübayaası hakkında (2/378) numaralı teklifi kanunî ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.	108
4. — Kastamonu Mebusu Halit Beyin; Amasra'da inşasına başlanmış ve kısmen yapıl-	

Sayfa

mış olan mendireğin ikmali için Nafıa Vekâletinin 1341 bütçesinin faslı mahsusuna ikiyüzellibin lira vaz'ına dair teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni Mazbatası (2/383) 108

5. — Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beyin; Tedrisatı İptidaiye Kararnamesinin tadiline dair 8 Nisan 1339 tarihli kanunun 13 ncü maddesinin tadili hakkında teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası. (2/387) 108

6. Trabzon Mebusu Rahmi Bey ve ondört refikinin; Trabzon ve Rize Vilâyetlerine ithâl olunacak mısırın gümrük resmi hakkında teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası. (2/385) 108

7. — Siverek Mebusu Kadri Ahmet Bey ve onsekiz refikinin; memleketleri hudut haricinde kalmış olan mücahidine arazi temlikine dair teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında lâyiha Encümeni mazbatası (2/384) 108

8. — Bolu Mebusu Şükrü Beyin; Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanununun ikinci maddesine bir fıkra tezyiline dair teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası (2/382) 108

Sayfa

9. — Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey ve Ondokuz Refikinin; Bursalı Tahir Beye hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisine dair teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası (2/386) 108

Rey İstihsali **108**

1. — İspirto Resminin tezyidi hakkında 9 Nisan 1340 tarihli ve 470 numaralı kanuna müzeyyel kanunun ikinci defa reye vaz'ı. 108,131:132

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD : 109

1. — Gaziantep Mebusu Kılıç Ali Bey ve rüfekasının; sivil etibbanın hizmeti mecburesi hakkındaki kanuna bir madde tezyiline dair (2/369) numaralı teklifi kanunisi ve Sıhhıye ve Müdafaai Milliye Encümenleri mazbataları. 109: 116

2. — Mustafapaşa Kazasının lâğvıyle Resülayın Kazasının müceddeden teşkili hakkında (1/479) numaralı kanun lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası. 116:118

3. — Sabık Ardahan Mebusu Server Beyin; Elyevm taharri veya derdesti ihale devresinde bulunan bilûmum petrol ve neft ve müştakkatı madenleri hakkında (1/519) numaralı kanun lâyihası ve petrol imtiyazlarının sureti itiası hakkında (2/123) numaralı teklifi kanunisi ile Ticaret Encümeni mazbatası. 118:127

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1, dakika : 0

REİS : Kâzım Paşa

KÂTİPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarısahip), Ragıp Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

REİS — Zaptı sabık hûlâsası okunacak :

YİRMİNCİ İÇTİMA

11 Kanunuevvel 1340 Perşembe

Birinci Celse

Kâzım Paşanın riyasetlerinde inikat ederek Zaptı sabık hulâsası ve aynen kabul ve Evrakı Varide ait oldukları mahallere havale olundu. Askerî Ceza Kanununun 34 ncü maddesine müteallik Müdafai Milliye Encümeni mazbatası kıraat ve kabul edildi. Badehu Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin, Dahiliye Vekâletine merbut bir Müdüriyeti Umumiyeye kalbi hakkındaki lâyihai kanuniyenin müzakeresine geçildi. Birinci maddesi müzakere ve kabul edilmiş olan kanun lâyihasının ikinci maddesi ikinci defa olarak tayini esami ile reye vaz ve 52 rey muhalife karşı 95 rey ile kabul olundu. Bedehu diğer maddeler müzakere ve aynen kabul edildi. Kanunun heyeti umumiyesi dahi olbaptaki takrir mucibince tayini esami ile reye vazolunarak 43 redde mukabil 89 rey ile kabul edildi. Müteakiben tenefüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Kâzım Paşa tarafından küşat edilerek ispirto resminin tenzili hakkındaki kanun lâyihasının müzakeresine iptidar olundu. Ceryan eden müzakere neticesinde mevadı kanuniyeye bir madde ilâvesiyle aynen ve kanunun serlevhası tadilen kabul ve heyeti umumiyesi tayini esami ile reye vaz edildi. Müteakiben Men'i Müskirat Kanunu ile mahkûm olanlar hakkındaki teklifi kanuninin müzakeresine geçildi ve ledelmüzakere maddeler aynen ve kanunun heyeti umumiyesi ekseriyetle kabul olundu. Badehu ispirto resmine müteallik kanun hakkındaki ârâda nisap olmadığı Makamı Riyasetten bittebliğ Cumartesi günü içtima edilmek üzere Celseye hitam verildi.

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında bir mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

2 — SUALLER

1. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Reji idaresinin hesabatı mektumeden on milyon lira borcu olduğuna ve saireye dair gazetelerdeki neşriyatın hakikatı hakkında Maliye Vekâletinden şifahî sual takriri.

REİS — Maliye Vekâletine havale edilmiştir.

2 — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Türklerin Yunanistan'daki emvali gayrimenkullerini keyfemayeşa, idare edebileceklerine dair olan protokol ahkâmına Yunanistan Hükümetinin esbabı muhalefeti hakkında Hariciye Vekâletinden şifahî sual takriri.

REİS — Hariciye Vekâletine havale edilmiştir.

3 — EVRAKI VARİDE

Mazbatalar

1 — 1340 senesi Diyanet İşleri Reisliği bütçesinin, 208 nci faslının birinci maddesinin ünvanı esnayı tabıda sehvi tertip olarak yanlış vaz edildiğinden tashihine dair Diyanet İşleri Reisliğinin tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

2 — 1340 senesi Bahriye bütçesinin hini tanziminde bahriye çırak mektebinin talebesi mevcut olmadığından tahsisatı vaz edilemeyen, ikinci sınıfı

maaş farklarının tahsisatı mevcude tasarrufatından itasına dair Umuru Bahriye Müdiriyeti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

3. — Heyeti İdareden mevrut, Meclisin elektrikle tenviri için mukzeti iki motor ve teferruatının 1340 senesi Muvazenei Umumiye Kanununun 16 ncı maddesinden istisnaen pazarlık mübayaası hakkında (2/378) numaralı teklifi kanunî ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

Efendim! Bu mazbatanın müstaceliyetle müzakeresi teklif ediliyor.

HAKKI BEY (Van) — Paşa Hazretleri; Bendeniz, bu lâyihai kanuniyenin müstacelen ve derhal müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Efendim! Encümeninde müstaceliyet teklifi vardır. Müstaceliyeti kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Müstaceliyeti müzakeresi kabul edilmiştir. (Tab olunsun sesleri).

4. — Kastamonu Mebusu Halit Beyin; Amasra'da inşaasına başlanmış ve kısmen yapılmış olan mendireğin ikmali için Nafıa Vekâletinin 1341 bütçesinin faslı mahsusuna 250 000 lira vaz'ına dair (2/383) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Nafia ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

5. — Giresun Mebusus Hakkı Tarık Beyin; Tedrisat İptidaiye Kararnamesinin tadiline dair 8 Nisan 1339 tarihli Kanunun 13 ncü maddesinin tadili hakkında (2/387) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni maztatası.

REİS — Maarif ve Muvazenei Maliye Encümenlerine veriyoruz.

VEHBİ BEY (Karasi) — Aslı Dahiliye Encümeninden çıkmıştır, Dahiliyeye de gitsin.

REİS — Maarif, Muvazenei Maliye ve Dahiliye Encümenlerine veriyoruz.

6. — Trabzon Mebusu Rahmi Bey ve ondört refikinin; Trabzon ve Rize vilâyetlerine ithal olunacak mısırın gümrük resmi hakkında (2/385) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni maztabası.

REİS — Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümenlerine havale ediyoruz.

7. — Siverek Mebusu Kadri Ahmet Bey ve on sekiz refikinin; memleketleri hudut haricinde kalmış olan mücahidine arazi temlikine dair (2/384) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümenlerine veriyoruz.

8. — Bolu Mebusu Şükrü Beyin, Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı kanununun ikinci maddesine bir fıkra tezyiline dair (2/382) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Ziraat Encümenine veriyoruz.

9. — Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey ve on dokuz refikinin, Bursalı Tahir Beye hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisine dair (2/386) numaralı teklifi kanunisi ve şayanı müzakere olduğu hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası.

REİS — Muvazenei Maliye Encümenine veriyoruz.

Rey İstihsali

1. — İspirto resminin, tezyidi hakkında 9 Nisan 1340 tarihli kanuna müzeyyel kanunun ikinci defa reye vaz'ı.

REİS — Geçen defa reye vaz olunmuştu. Nisap olmadığından bugün tekrar reye vaz ediyorum. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey vereceklerdir.

(Ârâ İstihsal Edildi)

REİS — Ruznameye devam ediyoruz, suallere geçiyoruz.

2. — SUALLER

3. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Yunanistan'la aramızda imzalandığı gazetelerde görülen ittilâfnamenin esasatı ve Yunanistan ve Romanya ile aktedileceği gazetelerde okunan itilâfnamenin hakikatı hakkında Hariciye Vekâletinden suali.

HÜSEYİN HÜSNÜ EFENDİ (Isparta) — Vekili de yoktur, saili de yoktur.

REİS — O halde tehir ediyoruz.

4. — Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, İstanbul'da Haliç vapurları şirketinde çalışan çırak ün-

vanlı işçilere dair Ticaret Vekâletinden suali (Vekil yok sesleri)

REİS — Bunu da talik ediyoruz.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Paşa Hazretleri! Adliye Vekâletinden tahriri bir sualim vardı. Nizamnamenin tayin ettiği müddet geçtiği halde henüz cevabı gelmemiştir. Lütfen tekit buyurulmasını rica ederim.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bendenizin de Maliye ve Ticaret vekillerinden sualim vardı. Onlara da cevap yazılmamıştır.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

REİS — Efendim! Ruznamei müzakerata geçiyoruz.

1. — Gaziantep Mebusu Kılıç Ali Bey ve rüfekasının; Sivil Etibbanın Hizmeti Mecburesi Hakkındaki Kanuna bir madde tezyiline dair (2/369) numaralı teklifi kanunisi ve Sıhhiye ve Müdafaai Milliye Encümenleri mazbataları.

Riyaseti Celileye

Tıp Fakültesinden mezun bulunan sivil etibba bir senelik staj müddetini mülâzımısanî rütbe ve tahsisatıyle ifa ettikleri halde aynı vaziyette bulunmaları icabeden Baytar Mektebi Âlisinden mezun talebelerin aynı şeraite tabi tutulmamaları ve neferlikle istihdamları şayanı nazardır. Binaenaleyh, sivil baytarlar hakkında da aynı muamelenin tatbiki adilâne bir iş olacaktır. Bu hususun temini için Sivil Etibbanın Hizmeti Mecburesi Hakkında Kanuna zeylolarak atideki maddenin ilâvesini teklif eyleriz.

(Madde - Baytar Mektebi Âlisinden mezun sivil baytarlarla memaliki ecnebiyede ikmali tahsil eden Türk Baytarları dahi işbu kanun ahkâmına tabidir)

Gaziantep — İstanbul
Kılıç Ali — Ali Rıza

Kozan
Ali Saip

Karar : 16 — 24 . 11 . 1340

Lâyiha Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Sivil Etibbanın Hizmeti Mecburesi Hakkındaki Kanuna bir madde tezyiline dair Gaziantep Mebusu Kılıç Ali Bey ve rüfekasının; teklifi Encümenimizce bittetkik şayanı müzakere görülmekle Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Lâyiha Encümeni Reisi — Mazbata Muharriri
Emin — Aza
Kâtip — Erzurum
Yusuf Ziya — Raif
Aza — Aza
Giresun — Okunamadı
Ali Şevket

Sıhhiye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Sivil Etibba Hizmeti Mecburesi Kanunu zeyline bir madde ilâvesine dair Gaziantep Mebusu Kılıç Ali Bey ve rüfekası beylerin, Heyeti Umumiyeden muhavvel teklifi kanunileri Encümenimizin 1 Kânunuevvel 1340 tarihli içtimaında mütalâa ve tetkik edildi. Etibba hizmeti mecburesi kanunu zeyli tahsillerini ikmal eden sivil etibbanın bir sene staja tabi olduklarını, bu müddet zarfında mülâzımı sanî rütbe ve muhassesat ve hukukuna mazhariyetlerini işbu müddetin hizmeti maksurelerine mahsup edileceğini mübeyyin olup, teklifi kanunî dahi işbu vazaif ve hukukun sivil baytarlara da teşmilini istihdaf etmektedir.

Filvaki hayatın iki muhtelif devrinde aynı vazifeyi ifa eden meslek erbabının aynı hukuka mazhar olmaları gayet tabiî olmakla Encümenimiz ruhu teklifi aynen kabul etmiştir. Ancak, hayatı sıhhiyenin inkişaf ve tekâmülü namına heyeti sıhhiye denilen küllün eczayı mütemmimesini teşkil eden diş etibbasıyle eczacıların dahi aynı mazhariyetlere nailiyetleri muvafıkı maslahat ve icabı madelet görülmüş olmakla madde o şekilde tespit ve usule ait diğer ahkâm da ilâve olunarak Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz edilmiştir.

Sıh. ve Muaveneti İçtimaiye

Encümeni Reisi — Mazbata Muharriri
Kırkkilise — Çorum
Doktor Fuat — Mustafa

Kâtip — Aza
Kayseri — Bolu
Halit Mazhar — Emin Cemal

Aza — Aza
Canik — Kastamonu
Cavit

Aza
Ali

Sıhhiye Encümeninin Teklifi

Etibbanın Hizmeti Mecburesi Kanuna müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmına Baytar, Eczacı ve diş tabiplerinin de tabi olduklarına dair kanun.

Madde 1. — Baytar, eczacı ve diş tabipleri dahi Sivil Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununa müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmına tabidir.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına müdafaai Milliye, Maarif, Zıraat ve Sıhhiye Vekilleri memurdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Müdafaai Milliye Encümeni
9/78

Müdafaai Milliye Encümeni Mazbatası

Heyeti Umumiyeye

Gaziantep Mebusu Kılıç Ali Beyin, Sivil Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununun zeyline bir madde ilâvesine dair teklifi kanunisi hakkındaki Sıhhiye Encümeninin mülâhazatı aynen kabul edilmiştir. Yani, baytar, diş etibbası ve eczacıların dahi Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununun zeyli mucibince etibbaya bahşedilen aynı hukuka malik olmaları doğrudur.

Yalnız buna mukabil etibba nasıl iki sene hizmeti mecburiye tabi tutuluyorsa aynı hukuka malik olmaları talep olunan sivil baytar, diş etibbası ve eczacıların dahi sivil etibba gibi Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununa da tabi tutulmaları lâzımgelir. Sıhhiye Encümeninin teklif ettiği lâyihanın birinci maddesi bu sebepten tadil edilmiştir.

Bu kanunların taallûku olan mevat şunlardır : Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununun Zeyli, (13 Mart 1340)

Madde 1. — Tıp Fakültesinde ikmali tahsil eden sivil talebe son bir senelik stajlarını Gülhane Seririyatında veya İstanbul'da mümasili olan ve Müdafaai Milliye Vekâletince tensip edilen diğer müessesatı sıhhiyede ifaya mecburdurlar.

Madde 2. — Birinci madde mucibince bir sene staj gören sivil etibba tekrar hizmeti, maksureye tabi tutulamaz.

Madde 3. — Staj esnasında işbu talebe ihtiyat Mülâzımısanî rütbesi muhassesat ve hukukuna mazhar olurlar.

Madde 4. — Talebenin işbu staj müddeti esnasında vazaifi sıhhiyeyi askeriyeye ait malûmatı ameliye ve nazariyeyi iktisap edebilmeleri için icabeden program Müdafaai Milliye Vekâletince tertip olunur.

Etibbanın Hizmeti Mecburesi Hakkında Kanun (18 Teşrinisani 1340)

Madde 1. — 1339 ve onu müteakip neş'etli olup da tatbikat müddetini ikmal eden etibba iki sene mecburî hizmete tabidir. Keyfiyeti tayine kur'a ile icra olunur. Ancak, bu esnada umum münhalâtın kur'aya ithali mecburidir.

Madde 2. — Elyevm tahsilde bulunan ve 1339 senesinden itibaren Tıp Fakültesine dühul edecek olan talebeden Hükümetin lüzum göstereceği mahallerde üç sene hizmet edeceklerini taahhüt edenlerin meccanî ve leylî ikmali tahsilleri ve masrafı Hükümetçe deruhte olunur.

Madde 3. — Sıhhiye Vekâleti bu kanunun neşrini müteakip bir kararname ile tespit ve ilân edeceği mahallere tayin eyleyeceği etibbaya maaş ve tahsisatı fevkalâdeleri mecmuunun nısfından noksan olmamak ve bir mislini tecavüz etmemek üzere zam verebilir. İşbu zam tevkifat ve hacze tabi değildir.

Madde 4. — Birinci ve ikinci maddedeki hizmetten imtina edenler beş sene icrayı sanattan men olunurlar.

Saniyen; Sivil Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununun zeyli etibba için staj mahalli olarak İstanbul'u şart kılmıştır. Buna sebep tatbikat mektebinin yalnız İstanbul'da bulunmasıdır. Baytarlar için de vaziyet aynıdır. Diş tabipleri ve eczacıların İstanbul'da tatbikat mektepleri olmadığından Müdafaai Milliye Vekâletince muvafık görülen her hangi bir mahalde stajlarını yapmak üzere ikinci madde ile (İstanbul' dan başka bir mahal) kaydı ilâve edilmiştir.

Müdafaai Milliye Encümeninin teklifi

Etibbanın Hizmeti Mecburesi Hakkındaki 8 Teşrinisani 1339 tarihli kanunla buna müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmının baytar, eczacı ve diş tabiplerine de teşmiline dair kanun.

Madde 1. — Baytar, eczacı ve diş tabipleri dahi etibbanın hizmeti mecburesi hakkındaki 8 Teşrinisani 1339 tarihli kanunla ve buna müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmına tabidir.

Madde 2. — Eczacı ve diş tabipleri Müdafaai Milliye Vekâletinin tensibine göre İstanbul'dan başka bir mahalde dahi stajlarını ifa edebilirler.

Madde 3. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 4. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaai Milliye, Maarif, Ziraat ve Sıhhiye vekilleri memurdur.

Müdafaai Milliye Encümeni

Reisi Namına	Mazbata Muharriri
Rize	Rize
Ekrem	Ekrem

Kâtip

Eczacılarla diş tabiplerinin hizmeti maksure hakkından istifade etmelerine taraftarım. Ancak, bunlardan eczacılafın sıhhiye başçavuşu ve diş tabiplerinin sıhhiye çavuşu sıfat ve muhassesatıyle hizmeti maksureye tabi tutulmaları fikrindeyim.

	İzmit
	İbrahim
Aza	Aza
Siverek	Bozok
Kadri	Salih
Aza	Aza
Gaziantep	Bolu
Kılıç Ali	Cevat Abbas

REİS — Efendim, Heyeti Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Etibbanın hizmeti mecburesi Kanununa müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmına baytar, eczacı ve diş tabiplerinin de tabi olduklarına dair kanun.

Madde 1. — Baytar, eczacı ve diş tabipleri dahi Etibbanın Hizmeti Mecburesi Hakkındaki 8 Teşrinisani 1339 tarihli kanunla buna müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmına tabidir.

SIHHİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Efendim! Birinci madde hakkında bizimle Müdafaai Milliye Encümeni arasında bir noktai nazar ihtilâfı vardır.

Bizim Sıhhiye Encümeninin yapmış olduğu madde baytar, eczacı ve diş tabiplerini sivil etibbanın hizmeti mecburesi hakkındaki kanuna müzeyyel kanun ahkâmına tabi tutuyor. Halbuki Müdafaai Milliye Encümeni hem Hizmeti Mecbure Kanununu ve hem de onun zeylini tatbik etmek istiyor. Bunun kabiliyeti tatbikiyesi yoktur. Bunu arz etmek isterim. (İşitmiyoruz sesleri) Şimdi baytarlara hizmeti mecbure teşmil edilmek isteniyor. Halbuki esasen onların hizmeti mecbureleri vardır ve onlar da mektebe girdikleri vakit kâtibiadilden musaddak senet verirler. Binaenaleyh baytarları da bu suretle hizmeti mecbureye tabi tutmakla encümen bir şey yapmıyor. Yalnız mevcudu tekrar ilân ediyor.

Gelelim eczacılarla diş tabiplerine; malumu âliniz bu eczacılarla diş tabiplerinin vekâlette bir mevkileri yoktur. Yani bunlar için bir memuriyet yoktur. Farz ediniz ki, biz bu kanunla onları hizmeti mecbureye tabi tuttuk. Eczacı veya diş tabibi olduğu zaman Sıhhiye Vekâletine gelse ve deseler ki, biz mecburî etibbadanız. Yani hizmeti mecbureye tabiyiz. Bizi istihdam et ve bize maaş ver. Vekâlette ise böyle bir kadro yoktur. Binaenaleyh öyle bir kanun yapmışlardır ki, bu kanunun mahallî tatbiki yoktur. Arz edebildim mi? Binaenaleyh bu gibi teşevvüşata meydan vermemek üzere Sıhhiye Encümeninin tanzim ettiği birinci maddenin aynen kabulünü teklif ederim.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ EKREM BEY (Rize) — Efendim, mesele şudur; evvelâ teklifin sahibi Kılıç Ali Bey şunu istiyor: Diyor ki, sivil etibba mektepten çıktıktan sonra bir staj yapar. Bu stap esnasında mülâzımısanî rütbe ve tahsisatını alır. Aynı zamanda bu staj müddeti hizmeti askeriyesine mahsup edilir. O halde bu imtiyazdan niçin sivil baytarlar hariç olsun. Sivil baytarlar da aynı vaziyettedir. Onlar da mektepten çıktıkları vakit ve staj yaptıkları zaman o tahsisatı alsınlar. Bu müddet hizmeti askeriyesine mahsup edilsin. Bu teklif Sıhhiye Encümenine gidiyor, Sıhhiye Encümeni diyor ki: Bu çok doğru; yalnız bu imtiyazdan diş tabipleriyle eczacılar hariç kalsın. Onlar da aynı şeraite tabidir. Onlar da tıpkı bunlar gibi stajlarını böyle mülâzımısanî rütbesini haiz olarak ifa etsinler. Bu tahsisatı alsınlar ve hizmeti askeriyeleri de buna mahsup edilsin. (Doğru sesleri) Teklif bize geliyor. Yani Müdafaai Milliye Encümenine gidiyor. Biz de diyoruz ki, çok doğru yalnız aynı imtiyazı talep eden bu zevat aynı vazifeye de talip olmalıdır. Yani aynı vazife ile mükellef olmalıdırlar. O vazife, sivil etibba nasıl böyle staj müddetleri esnasında mülâzımısanî oluyorlar, maaş alıyorlar ve staj müddetleri hizmeti askeriyelerine mahsup ediliyorsa, buna mukabil bir vazifeleri var. Ne o? İki sene mecburî hizmetle mükellefiyettir. Yani o zaman bunları alıyor. İstediği mahallerde istihdam ediyor. O halde aynı imtiyaza talip olan sivil baytarlar ki, hiçbir farkı yoktur, diş tabipleri eczacılar niçin bu vazifeden hariç kalsın. Sivil etibba ve baytar-

lar için hiçbir fark yoktur. Yalnız diş tabipleri ve eczacılar için ufak bir fark göze çarpabilir.

Mustafa Bey bu noktayı fark olarak kayıt buyurmuştur. Dedi ki, «Vekâlette bunların yeri yoktur.» Farz edelim bunu kabul ettik. Pekiyi; fakat bunları ne suretle istihdam edecek? Efendiler! Bunlar için yer yoktur denemez. Bugün memleketin her tarafında eczacılar için, dişçiler için o kadar ihtiyaç vardır ki, elverir ki, bütçede bunlar için tahsisat kabul edilsin. Yoksa istihdamları için bin türlü mahal bulunabilir.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Yer çok bütçede tahsisat yok.

EKREM BEY (Rize) — Yalnız arz etmek istediğim nokta, sivil baytar ve diş tabipleri ve eczacılar için nasıl ki, kendilerini mülâzımısanî yapıyoruz ve bunlara tahsisat veriyoruz. Binaenaleyh sivil etibba gibi bunlar da aynı vazife ile mükellef olmalıdırlar.

DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Efendim, mesele gayet vazıhtır. Bir kere bu maddei kanuniye ile baytarlar bir, eczacılar iki, diş tabipleri üç, bunlara etibba hakkında mevcut olan kanunları teşmil etme kistiyoruz. Fakat kanunları bunlara teşmil ederken düşünmek icabeder ki, düşünmeli ki, bunun lüzumu var mıdır yok mudur? Ve bunun mahallî tatbiki var mıdır, yok mudur? Eğer mahallî tatbiki yoksa böyle bir kanun yapmaya lüzum var mıdır? Baytarlar esasen hizmeti mecbureye tabidirler. Ve mektebe girerken kâtibiadillikten musaddak senetle bu hizmeti tamamen taahhüt etmektedirler. Binaenaleyh bunu ayrıca maddei kanuniyede tekrar zikretmeye hacet yoktur. Diş tabipleri ile eczacılar için vekâlette kadro yoktur. Bu adamlar mektepten çıktıkları vakit derlerse ki, bizi istihdam ediniz. O zaman bunlara verecek para var mıdır? Mahallî istihdam dahi yoktur.

Yalnız bir mesele var. Gerçi eczacıların gerek belediyelerde ve gerek idarei hususiyelerde mahallî istihdamları vardır. Fakat o zaman şu mesele tahaddüs ediyor. Bu kanunu kabul ettiğiniz zaman, vilâyetlere gittiği zaman maaşlarda yüzde elliden yüzde yüze kadar zamaim meselesi vardır. Acaba biz burada belediyelerin, idarei hususiyelerin bütçelerine müdahale etmek hakkına haiz miyiz? Lütfen Sıhhiye Encümeninin ki, doğrudan doğruya bu meslek insanları ve mütehassıslarıdırlar, teklif ettiği maddei kanuniyeyi lütfen kabul buyurmanızı rica ederim. (Kabul sesleri)

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bendeniz de Mustafa Beyefendinin fikirlerine iştirak ediyorum ve Sıhhiye Encümeninin teklifi kabul edilmek lâzım geleceği noktasında bulunuyorum. Ekrem Bey buyuruyorlar ki, memlekette ihtiyaç vardır. Her nereye olursa olsun eczacı, dişçi gönderebiliriz ve gidebilirler. Fakat, kendinin kazanabilmeleri şartıyle onlara asgarî bir ücret veyahut asgarî bir maaş temin etmedikçe ve böyle işi Hükümet uhdesine almadıkça böyle bir teklifi kabul etmek imkânı yoktur. Binaenaleyh bunun karşılığında evvelki kanunda «Madde 1. — 1339 ve onu müteakip neş'etli olup da tatbikat müddetini ikmal eden etibba iki sene mecburî hizmete tabidir. Keyfiyeti tayin kur'a ile icra olunur. Ancak bu esnada umum münhallâtın kur'aya ithali mevburidir.» denilmiştir. Bu eczacılar ve dişçiler mektepten çıktıktan sonra nerelere gönderilecekler ve nerelerde kendilerine vazife gösterilecektir? Keyfe tabi kalacaklardır. Yalnız gideceksin denilirse ve hiçbir vazife ve maaş gösterilmeksizin gideceksin, oturacaksın denilecek olursa bunlar ne suretle geçineceklerdir? Pek mümkündür ki, gittikleri yerde zarar görsünler. Onun için maddenin kabiliyeti tatbikiyesi yoktur. Kabul edilmemesi lâzımdır.

SIHHİYE VEKİLİ DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Muhterem Efendiler! Arkadaşlarım bu hususu kâfi derecede izah ettiler zannediyorum. Mamafih ufak bazı şüpehat mevcut ise onları dahi izale etmek ve sorulacak suallere cevap vermek için buraya geldim.

Şüphesiz hizmeti mecbureye tabi kılmak demek, onlara vazife ve mevki ihzar etmek demektir. Yahut mevcut olduğunu kabul etmek demektir. Türkiye Cumhuriyetinin Sıhhiye teşkilâtında böyle ayrıca eczacılık ve dişçiler için muayyen vazife ve mevkii hizmet yoktur. Mütehassıs olarak bütçe dahilinde bunlara tevdi olunmuş bir şey yoktur, ancak birkaç hastane bundan müstesnadır. Anadolu dahilinde tesis etmek istediğimiz dört nümune hastanesiyle İstanbul'da idare ettiğimiz Guraba Hastanesi ve Şişli Hastanesi ve İstanbul'da ve İzmir'de bir iki tane emrazı intaniye hastaneleri. Doğrudan doğruya tarafımızdan idare olunmakta olan müessesat bunlardır. Ancak buralarda eczacı ve dişiçi istihdamı kabil olabilir. Böyle dört mbeş hastane için istihdam edilecek memurların yekûnu sekiz ve onu bulamayacaktır. Şu halde sekiz, on memur için senede mekteplerin yetiştirdiği yetmiş, seksen efendiyi hizmeti mecbure-

ye tabi tutma kimkânı yoktur. Seksen efendi çıkacaktır. Eczacı mukabilinde ancak sekiz tane memuriyet vardır ve bu memuriyetlerde daima tebeddül eder memuriyetler olmadığı için bunlar tayin edilip kapandıktan sonra çıkacak efendiler için tayin edilecek mevki yoktur. Kanunda kur'a ile gidecekler diye bir kayıt vardır. Fakat Kur'a ile tayin edilecek yerlerimiz yoktur. Bunun mahallî tatbiki yoktur. Vekâletin vazifesi Mustafa Beyin buyurdukları gibi, hususi hastane ve idareler taraflarından inha edilen dişçi ve eczacıların memuriyetlerini tasdik ve tesçil etmekten ibarettir. Doğrudan doğruya hakkı müdahalemiz yoktur, binaenaleyh bu hususta dahi icrai tesir edecek vaziyette değiliz. İdarei hususiyelerin bütçeleri de bize ait olmadığı için bir şey yapamayız. Memleketin dahilinde dişçi ve eczacıya ihtiyaç vardır. Fakat biz bu ihtiyaçlara göre her hangi bir dişçi veya eczacıya doğrudan doğruya «Sen filan kazaya gidip icrayı sanat edeceksin» diye bir icbarda bulunamayız.

Esasen hürriyeti bu kadar takyit altına almanın imkân ve ihtimali yoktur. Hükümet; hiçbir maaş ve ücret göstermeyerek «Sen git de filân yerde hizmet et» diyemez. Aynı zamanda hatırlarsınız ki, hizmeti mecbure kanunu yapılırken ikinci madde olarak vazedilen esasat bir taviz mukabilindedir. O da mektep efendilerinin tahsillerini meccanî olarak ve iaşelerini deruhde ettiğimizden dolayıdır. Halbuki dişçi ve eczacı mektepleri niharidir. Hizmet mukabilinde kendilerine ve taahhüdümüz de yoktur. Binaenaleyh bu noktai nazardan bu efendileri hizmeti mecbureye tabi tutmanın imkânı yoktur. Baytarlarsa öteden beri leylî olarak tahsil ederler ve bir taahhüt altındadırlar.

Mektepten çıktıktan sonra bir vazifei resmiye kabul ve ifa etmekle mükelleftirler. Mamafih bunu bir daha kanuna teyiden koyup koymamak hususunun tercihi meselesi Heyeti Celilenize ait bir meseledir.

REİS — Süleyman Sırrı Bey! Sual soracaktınız.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Vekil Beyefendinin izahatından maksadım hasıl oldu. Yani suallerime cevap vermiş oldular.

İBRAHİM BEY (İzmit) — Efendim! Bendeniz zatı teklifin diş tabipleriyle eczacılara teşmiline muhaliftim. Tarzı muhalefetimi de mazbatada kayıt ettim. Bidayet teklif, doğrudan doğruya sivil etibbaya bahşedilen hukuktan etibbayı baytariyenin de aynen istifade etmelerine dairdi. Filhakika sivil etibba ile etibbayı baytariye arasında gerek tahsil ve gerek mahiyet ve istifade itibariyle hemen bir fark yoktur. Bu hususta müttefikiz. Fakat mahiyeti teklif bu iken bilâhara diş tabipleriyle eczacılara da teşmil edilmiş. Halbuki - malûmu âliniz - 1325 senesidnen itibaren ciheti askeriyede eczacılık lâğvedilmiş bir meslektir. 1325 senesinden sonra hastanelerde eczacıların vazifesi hemen hemen etibba tarafından görülmektedir. Bunların elyevm yegâne menşeleri Tıp Fakültesine merbut Eczacı Mektebi Âlisinden ibarettir. Bunlar doğrudan doğruya sivil olarak yetişirler. Öğleye kadar nazarî ders, öğleden sonra hastanelere dağılarak staj görürler. Etibbayı baytariye ve askeriye için altı yedi seneden ibaret olan tahsil bunlar için üç senedir. Sonra orduda bunlardan fizamanına kadar istifade edilmiyor. Bunların vazifeleri askerî etibba tarafından ifa ediliyor. Sıhhiye Dairesinin noktai nazarı elimizde mevcut bulunan etibbayı askeriye, eskiden neşet etmiş ve yüksek rütbeyi haiz bulundukları için askerî hastanelerde eczacıbaşılık mevkiinde istihdam edilirler. Çünkü ekseriyetle binbaşı rütbesinden dun eczacı yoktur. Madem hizmeti maksure hakkında istifade edecek ve mülâzımı sanî sıfat ve muhassesatiyle istihdam edileceklerdir, şu halde askerî hastanelerde bunlar için iki sene hizmeti mecbure kabul edebiliriz. Ve bu suretle kendilerinden orduca da istifade edilmiş olur. Muhterem Sıhhiye Vekili Bey ise hizmeti mecbure kabul edildiği takdirde bunlar için mevkii istihdam olmadığından bahis buyurdular. Pekâlâ... Ciheti askeriyede kaale alınmayacak. Fakat bizim bunları dokuz aylık hizmet ve mülâzımısanî sıfat ve muhassesatına tabi tutmamızda ne mana vardır? Nimetin külfete göre olması lâzımgelir.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ EKREM BEY (Rize) — Arkadaşlar! Memleket için müfit olacak bir noktanın nazarınızdan kaçacağına korkuyorum, bir mesele var. Hepimiz bu defa dairei intihabiyelerimizi gezdik, her yeri gördük. Hiç bir şey yoktur ya, fakat ben bu bahse ait olan şeyleri sayacağım. Hangi yerde ve hangi kazada ne kadar eczacı ve ne kadar diş tabibi vardır. Şurada geçen bahis öyle bir bahistir ve öyle bir maksadı temin ediyor ki, bununla memleketin herhangi bir tarafına sivil etibbada yaptığımız gibi diş tabiplerini ve eczacıları gönderebileceğiz. Evvelâ bunlara staj müddetleri esnasında mülâzımısanî muhassesatı verilir. Bu staj müddetlerinde evvelce rahat rahat nefer olarak çalışıyorlardı. Şimdi mülâzım sı-

fat ve muhassesatıyle çalışacaklardır. Fakat sivil etibbayı mektepten çıktıktan sonra Hükümet yakalıyor ve Diyarbekir'de doktorluk edeceksin, deniyor. Deniliyor ki, eczacı ve diş tabipleri için böyle yer yoktur. Yer yok demek, ne demek? Memleketin bunlara ihtiyacı mı yoktur? Yer yoksa yapılsın. Memleketin bunlara ihtiyacı var efendim. Fakat yer yapılmalı.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — İhtiyaç var, yer yok.

EKREM BEY (Devamla) — Yoksa yapılsın. Sivil etibba için var da eczacılar ve diş tabipleri için niçin yok? Bunlara lüzum mu yok? Niçin burada ayrılıyorlar? Mademki, sivil etibbaya ihtiyaç vardır, mademki sivil etibba için bu mecburî kanun yapılmıştır, diğerlerine de yapılmalıdır.

Gelelim baytarlara : Baytarlar için sahibi salâhiyet olan makamdan sorduk, mektepten çıktıktan ve staj müddetini bitirdikten sonra sivil baytarlar herhangi bir vazifeyi kabul etmekte muhtarmışlar. Gönderilen yere isterse gitmiyor, istifa ediyormuş. Bundan dolayı bu kayıt kondu.

SIHHİYE VEKİLİ DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Efendim! Muhterem arkadaşım Ekrem Bey noktai nazarlarını tekrar ettiler. Memleketin, her tarafında yok denilecek kadar, sıhhi ihtiyacat hakikaten temin ve tatmin edilmiş bir vaziyette değildir. Malumu âliniz sıhhî ihtiyacat doktorlarla, eczacılarla ve bunlarla müşterek bazı tesisat için temin edilmek lâzımgelir. Memleketimizde bütün kazalara tayin edecek kadar elimizde tabip olmadığını iddia etmek kabildir. Bundan dolayıdır ki, tabip bulunamamak memleketimizin derdidir. Hepimiz biliyoruz. Bunu temin etmek için Hizmeti Mecbure Kanunu ile beraber leylî meccanî usulünü kabul ettik ve bu suretle rağbeti artırmak istedik. Rağbeti artıracağız. Doktor yetiştireceğiz. Tedricen memleketin bu ihtiyacatını temin ve tatmine çalışacağız, tabiî gayemiz budur.

Doktorlarla, eczacılar hakkındaki noktai nazara gelince : Doktorlar, memlekette sıhhat noktai nazarından hizmet ederlerken mutlaka ilâç ve ecza ile beraber yürümek ve mutlaka eczacılarla beraber çalışmak mecburiyet ve mükellefiyetinde değildir. Bizim hekimlerimiz yalnız hastaları tedavi etmekle değil, aynı zamanda memlekete hastalık sokmamak, herhangi bir tarafta sarî hastalık zuhur ederse onu derhal itfa etmek ve memlekette vaki olan adlî ceraim sebebiyle derhal imdada yetişerek onların hayatlarını kurtarmak ve saire gibi birtakım vazaif ile mükelleftirler. Birçok yerlerde ve muayyen birçok hususatta eczane dahi olmasa bu vazaif orada ifa edilebilir ve edilegelmektedir. Bu, büyük bir külfet ihtiyarını mutazammın değildir ve mutlaka orada yüksek sermayeli ve kâfi derecede edviyeyi cami bir eczane bulunmayı istilzam etmez. Mutlaka her tarafta eczane bulundurunuz derseniz o zaman her yerde sermayesi Hükümet tarafından kurulmuş birer eczane açmak demek olur. Bilmiyorum, bu kabil midir ve buna ne dereceye kadar imkân vardır, cevaz vardır. Kabili tatbik midir? Bendeniz bu hususta her halde bu noktai nazara iştirak edecek vaziyette değilim. Her yerde eczane açılmasını temenni ederiz. Belediyeler, eczane açsınlar. İdarei hususiyeler de bu hususta mesai sarf etsinler. Tabiî onların kudretleri, bütçeleri ne kadar vüsat peyda ederse tedricen, birçok yerlerde olduğu gibi, her tarafta da bu tarzda teşkilât ve tertibat vaki olacağından ümit var olabiliriz. Vaziyet de bunu göstermektedir. Memlekette halkın tenevvürü, bu ihtiyacı idrake ve vaziyetleri temine doğru ilerlemektedir. Binaenaleyh böyle her tarafta eczane açabilmek imkânı olamayacağı için eczacılara da mütemadiyen vazife bulmak, memuriyet bulmak imkânı yoktur.

İbrahim Beyefendi, eczacılarla diş tabiplerini diğer doktorlardan ayırır gibi bir ifadede bulundular. Bendeniz; bu noktai nazara maatteessüf iştirak edemiyorum. Diş tabibi de diğer doktorlar gibi bir tabiptir, dişçi diye talaffuz edildiği zaman belki başka mana ifade eder. Ve belki bu, memleketimizde diplomalı dişçiler meydana gelmezden evvel pratik dişçiler hakkında kullanılmış bir kelime olduğu için diş tabibi denildiği zaman onların hakiki mahiyet ve kıymetini bize anlatmak bir parça güçtür. Fakat hakikatta o da göz tabibi, kulak tabibi gibi bir tabiptir. Ve bir şubeyi ihtisasın tabibidir. Binaenaleyh; onun da, heyeti içtimaiye nazarında mevkii ötekilerle müsavidir.

İkinci noktai nazar : «Her nimet bir külfet mukabilidir» buyurdular. Evet böyle kabul edilse dahi bugün eczacılar taburlardan kaldırılmıştır. Yarın her hangi bir harp zamanında eczacılara iş gösterildiği için niye ben onlara şimdi bir nimet göstermeyeyim? Yapılan nimet, her halde büyük bir şey iltizam etmiyor ve her halde vazife mukabilidir. Vazifei askeriyesini kıtasında ifa ederken faraza altı ay çavuşluk, altı ay başçavuşluk edeceğine her hangi bir hastanede veya her hangi bir müessesede vazifei askeri-

yesini stajıyle beraber ikmal ediyor. Ancak yeniden mülâzımısanî maaşı alıyor. Altı ay başçavuşluk maaşı alacaktı, fakat mülâzımısanî maaşı alıyor, belki bu fark var. Fakat efendiler! Onlardan beklenilen hizmet yalnız bundan ibaret değildir. Harp teşkilâtı olduğu zaman hastanelerin adedi yüzleri geçer ve o zaman eczacıların adedi de artar. Hastanelerin yatakları iki yüzü, üç yüzü geçtiği zaman eczacıların adedi de, üçü beşi geçer. Bu suretle ordunun istihdam edeceği eczacılar dahi (200 - 300) e baliğ olur.

Memleketimizde mülkî ve askerî teşkilâtı sıhhiye pek az olduğu için bu vazaifi beraberce yürütmek üzere çok zaman eczacıları orduda tabip muavini olarak istihdam etmek mecburiyetinde kalırız ve hiç şüphesiz ordu bunlardan çok istifade eder. Zannederim ordudan bu harp teşkilâtı vücut bulduğu zaman bunlar için pek çok vazaif vardır. Binaenaleyh gösterilen nimet, külfetin mukabilidir. Şu suretle artık bu iki noktai nazarı tetkik ettikten sonra zannedersem Sıhhiye Encümeninin fikri daha musiptir.

EKREM BEY (Rize) — Vekil Bey; eczaneler her yerde açılırsa bittabi bu kanunun lüzumu her yerde görülebilir. Fakat elyevm mevcut bütçemize göre bu eczacıları mecburî olarak nereye göndereceğiz, buyurdular. Bendeniz bugün kazalarda eczaneler açılınca eczacı bulunacak mıdır ve bulunuyor mu diye soruyorum? Kendi dairei intihabiyemden bahsedeyim. Eczane açmak mümkündür. Fakat eczacı bulmak mümkün değildir. Her kaza, her vilâyet bu külfeti yapıyor. Eczane açmak istiyor. Fakat oraya bir eczacı göndermek hemen hemen mümkün olamıyor.

SIHHİYE VEKİLİ DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Kazalarda ve sair yerlerde eczane açılırsa maddei kanuniye muvafık olur diye mutlak surette söylemedim ve buna imkânı maddî olmadığı kaydını ilâve ettim. Yalnız arzu edilen kazalarda eczane açılırsa onlara yetişecek eczacı da vardır. Maatteessüf öteden beri memlekette tabibin yanında yetiştirilmiş kalfalara sekiz, on lira maaş vererek işi tedvir ettirmek itiyat edildiği için eczacılık lâyık oldukları kıymetleri bulamamaktadırlar. Fakat bu kıymet takdir edildiği gün emirlerine amade pek çok eczacı vardır. Bunu Sıhhiye Vekâleti kemali salâhiyetle söylemektedir.

REİS — Efendim! Başka söz isteyen yoktur. Takrirler vardır.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Sıhhiye Encümeninin maddelerinin, reye vazını teklif ediyorum.

Kastamonu
Halit

Riyaseti Celileye

Birinci madde olarak Sıhhiye Encümenince tespit edilen maddenin kabulünü arz ve teklif eyleriz.

Çorum Mebusu
Mustafa

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin berveçhiati tadilen kabulünü teklif ederiz.

Madde 1. — Baytar Mektebi Âlisinden neşet eden sivil baytarlar dahi sivil etibbanın hizmeti mecburesi hakkındaki kanun ahkâmına tabidir.

İzmit — Erzurum
İbrahim — Rüştü

REİS — Takrirlerden ikisi, Sıhhiye Encümeninin teklifinin kabulüne dairdir.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Usulü müzakere hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurunuz.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Şimdiye kadar ceryan eden müzakere Müdafaai Milliye Encümeninin mazbatası hakkında idi. Bu takrir mademki Sıhhiye Encümeninin teklifinin kabulü hakkındadır. Bu takrir kabul edilince tekrar müzakere açmak ve tadilât sonra olmak lâzımgelir.

REİS — Efendim! Evvelâ birinci maddenin tamamen refi ile yerine diğer bir maddenin kaim olup olmaması fikrini reye koyacağım. Birinci madde yerine Sıhhiye Encümeninin birinci maddesinin vaz'ı hakkındaki takrirleri nazarı dikkate alanlar... (Anlamadık sesleri)

Efendim! Birinci madde yerine Sıhhiye Encümeninin maddesinin vaz'ı hakkındaki takrirleri reye vaz ediyorum. Ondan sonra tadil teklifini reye koyacağım.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Paşa Hazretleri! Evvelâ tadil takrirleri reye konur.

REİS — Efendim! En ziyade tadilâtı mucip olan bu iki takrirdir. Mevcut olan maddeyi kâmilen kaldırıyor, yerine diğer maddenin ikâmesini teklif ediyor. En büyük tadiller bunlardır. Onun için evvelemirde bunu reye koyacağım. Bu takrirleri nazarı

dikkate alanlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyacağım, kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Sıhhiye Encümeninin birinci maddesinin bu madde yerine ikâmesi hakkındaki takrirleri kabul edilmiştir.

Şu halde İzmit Mebusu İbrahim Beyle, Erzurum Mebusu Rüştü Paşanın tadil takriri nazarı itibara alınmamıştır.

Binaenaleyh, Sıhhiye Encümeninin maddesini okuyup reyi âlinize arz edeyim:

Madde 1. — Baytar, eczacı ve diş tabipleri dahi Sivil Etibba Hizmeti Mecburesi Kanununa müzeyyel 13 Mart 1340 tarihli kanun ahkâmına tabidir.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 2. — Eczacı ve diş tabipleri Müdafaai Milliye Vekâletinin tensibine göre İstanbul'dan başka bir mahalde dahi stajlarını ifa edebilirler.

AHMET SÜREYYA BEY (Karesi) — Efendim! Bu maddeye lüzum kalmamıştır. Kabul ettiğimiz birinci madde bunu hükmen ref etmiştir.

REİS — Encümen ne diyor efendim?

DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Tabiî efendim; aynen iştirak ediyoruz. Şimdi kabul ettiğimiz birinci madde mucibince yalnız etibba hizmetine ait kanunlardan zeyli kabul ediyoruz. Esasen o zeyl stajın nerede yapılacağını tasrih etmektedir. Buraya ayrıca bir madde halinde girmesine lüzum yoktur. (Doğru sesleri)

REİS — Efendim' İkinci maddenin tayyı teklif ediliyor. Tayyı kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... İkinci maddenin tayyı kabul edilmiştir. Üçüncü madde ikinci madde olmuştur.

Madde 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... İkinci madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 3. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Müdafaai Milliye, Maarif, Ziraat ve Sıhhiye Vekilleri memurdur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Üçüncü madde kabul edilmiştir.

Efendim! Kanunun Heyeti Umumiyesini Reyi Âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kanunun heyeti umumiyesi kabul olunmuştur.

REİS — Efendim! Ruznamenin ikinci maddesine geçiyoruz.

2. — Mustafapaşa Kazasının lâğvıyle Resülayn kazasının müceddeden teşkili hakkında (1/479) numaralı kanun lâyihası ve Dahiliye Encümeni mazbatası. (1)

REİS — Lâyihanın ikinci müzakeresidir.

Madde 1. — Mardin Vilâyetine mülhak olmak üzere Resülayn Kazası teşkil edilmiştir.

Madde 2. — Kırkkilise Vilâyeti muzafatından Mustafapaşa Kazası lâğvolmuştur.

Madde 3. — Bu kanunun tarihi tebliğinden itibaren meridir.

Madde 4. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye Vekâleti memurdur.

REİS — Efendim! Birinci madde hakkında teklif yoktur. Birinci maddeyi reyinize vaz ededeceğim.

Resülayn kazasının teşkiliyle Mustafapaşa kazasının lâğvına dair Kanun.

Madde 1. — Mardin Vilâyetine mülhak olmak üzere Resülayn kazası teşkil edilmiştir.

REİS — Maddeyi aynen reyinize vaz ediyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Kırkkilise Vilâyeti muzafatından Mustafapaşa kazası lâğvolunmuştur.

REİS — Efendim! Tadil teklifi yoktur. İkinci maddeyi aynen reyinize vaz ediyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

EYÜP SABRİ EFENDİ (Konya) — Reis Paşa Hazretleri! Kırkkilise, Kırklareline tahvil olunmuştur. Bu maddenin de o suretle tashih edilmesi icabeder.

REİS — O ayrıca bir kanun lâyihasıyle ruznamemizde dahildir efendim. (Daha sırası gelmemiştir sesleri)

Madde 3. — İşbu kanun tarihi tebliğinden itibaren mer'idir.

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Aksini reye koyuyorum, kabul etmeyenler ellerini kaldırsın.. Kabul edilmiştir efendim.

Madde 4. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye Vekâleti memurdur.

---

(1) Birinci müzakeresi onuncu ciltte, on altıncı içtima zaptındadır.

REİS — Dördüncü maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın...

ŞEFİK BEY (Bayezit) — Efendim! (Vekâleti) kelimesinin (Vekili) suretinde tashih edilmesi lâzımdır.

REİS — Efendim! Dördüncü maddeyi vekâlet kelimesi vekili suretiyle tashih edildikten sonra reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir, efendim.

Kanunun heyeti umumiyesini reyinize arz ediyorum, kabul edenler ellerini kaldırsın... Aksini reyinize koyuyorum. Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kanunun heyeti umumiyesi kabul edilmiştir efendim. On dakika istirahat etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Celse; saat, dakika : 2,50

İKİNCİ CELSE

Bed'i Müzakerat; saat, dakika : 3,45

REİS : Kâzım Paşa

KÂTİPLER : Ruşen Eşref Bey (Karahisarısahip), Ragıp Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum efendim.

3. — Elyevm taharri veya derdesti ihale devresinde bulunan bilûmum petrol ve neft ve müştakkatı madenleri hakkında Başvekâletten mevrut (1/519) numaralı kanun lâyihası ve Sabık Ardahan Mebusu Server Beyin (2/123) numaralı petrol imtiyazlarının sureti itası hakkında teklifi kanunisi ile Ticaret Encümeni mzabatası :

Türkiye Cumhuriyeti

Başvekâlet 3.11.1340

Kalemi Mahsus Müdüriyeti

Adet : 6/3759

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye dahilindeki arazide şimdiye kadar ita edilmiş olan imtiyazat müstesna olmak üzere elyevm taharri veya derdesti ihale devresinde bulunan bilûmum petrol ve neft ve müştakkatı madenleri hakkında Ticaret Vekâleti Celilesince tanzim olunup, İcra Vekilleri Heyetinin 26.10.1340 tarihli içtimaında ledettezekkür Meclisi Âliye arzı takarrür eden lâyihai kanuniye esbabı mucibe suretiyle birlikte leffen takdim kılınmıştır. Muktezasının ifasına müsaadei Riyaset Penahilerini istirham eylerim efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe

Maadin İdaresi kuyuduna nazaran memleketimiz hazaini madeniyece pek zengin olduğu ve birçok maden imtiyazları da verilmiş bulunduğu halde fennî bir surette echizei imaliyeye malik olup, inkişaf bulmuş beş on maden göstermek güç değil hemen gayri mümkündür. Çünkü elyevm mer'i olan ahkâmı nizamiye ile mevcut bulunan teşkilâtı idariye teknik kuvvetini haiz değildir ve şimdiye kadar taharri ruhsatnamesi istihsal ederek müddeti taharri zarfında (petrolden gayri maadinin istikşafatı fenniyesi ve hafriyatı büyük bir sermayeye mütevakkif olmamasna rağmen sathı arzdan veya civar madenlerden topanan birkaç parça kabili imal cevher numunesini Hükümete ita ile kendini kâşif olarak takdim eden her şahsa imtiyaz verilmiştir. Bunun neticei tabiiyesi olarak gerek ruhsatnameler ve gerek imtiyaz fermanları piyasada dolaşan tavcılar gibi bazı madencilerin türlü yaldızlı sözleriyle sarfdillere veyahut bir maksadı hafii siyasi'ye hizmetle geçinen bazı tatısu frenklerine satılır kalp evrak halini almış ve birçok kimsenin zaten cüzî olan servetlerinin ziyaını mucip olmuş veyahut devlete gaileli zamanlarında sıkıntı vermiştir. Memleketimizin iktisadi-

yatı umumiyesindeki bu rahneyi kapatmak için üçyüzotuzdokuz senesi nihayetinde tanzim edilmiş bulunan Maadin Kanunu, Büyük Millet Meclisi Ticaret Encümeninde derdesti müzakere bulunmaktadır. Fakat dünya siyaseti iktisadiyesinin bir rüknü mühimmini teşkil eden ve yalnız imali değil taharri ve istikşafı bile ekseriyetle büyük bir sermaye ve zamana muhtaç bulunan petrol madenlerinin maadini saireye nazaran tekevvünatı arziye ve tarzı imalâtındaki hususiyetleri ve düveli ecnebiyenin siyaseti iktisadiyei milliyelerinde ihraz ettiği mevkii bülendi kaale alınarak mezkûr lâyihada menafii aliyei milliyemizi tatmin ve iktisadiyatımızı temniye edecek bir faslı mahsus ihdası tensikatımızın kifayetsizliğinden dolayı mümkün olamamıştı. Bu noksanı biran evvel telâfi için bu kerre ikmali tetebbuat edilerek diğer petrolcu devletlerde olduğu gibi işbu madenin taharri ve imalini Hükümete inhisar ettirip yerli ve ecnebi sermayelerin ancak hükümetle iştirâkı suretiyle petrol taharri ve imaline mevzu teşkil edebileceği esası kabul edilmiş ve tanzim edilen dokuz maddelik kanun lâyihası merbuten takdim kılınmış olduğu maruzdur.

Petrol Kanunu Lâyihası

Madde 1. — Arazii memlûke ve mevkufei sahiha dahil olmak üzere Türkiye hududu dahilindeki bilcümle arazide neft ve petrol ve müştakkatı madenlerinin taharri ve işletilmesi Hükümete aittir.

Madde 2. — Hükümet bu madenleri ya doğrudan doğruya veyahut ekseriyeti hisse uhdesinde kalmak şartıyla veya eşhas ile müştereken taharri ve imal edebilir.

Madde : 3. — Şimdiye kadar ita edilen petrol imtiyazatı müstesna olmak üzere elyevm taharri veya derdesti ihale devresinde bulunan hukuku müktesebenin bilkabul alâkadaranına imtiyaz ita edilebilmesi için müteharrilerin berveçhiati şeraiti ifa ederek madenn fennen kabili imal olduğunu ispat eyledikleri Ticaret Vekâletince tasdik edilmiş bulunmalıdır.

1. — Müteharriler ruhsatname hududundan lâakal yirmi metre içerde ve yekdiğerlerinden mihverden mihvere lâakal kırk metre fâsılalı üç sonda yapmış bulunmalıdır.

2. — Sondalar için haddi asgarî üçyüz metre ise de daha evvel işletilmesi kabil bir tabakaya tesadüf eden sondanın mecburî ameliyesi tamam addolunabilir.

3. — Sondanın kabili imal bir tabakaya vüsulünün kabulü için o sondadan yekdiğerini müteakip üç aylık petrol istihracatının miktarı şehri vasatisi lâakal otuz ton olmalıdır.

4. — Taharri müddeti nizamiyesi zarfında üçüncü madde mucibince petrol madeninin fennen kabili imal olduğunu ispat edememiş olan müteharrilerin hukuku müktesebesi Heyeti Vekile kararıyle hükümete intikal eder.

5. — Mukaddema imtiyazı ita edilen neft, petrol ve müstakkatı madenleri eshabı imtiyazı üçüncü madde mucibince üç sondaj yaptığını ispat etmedikçe, imtiyaçın kısmen veya tamamen ahare devri ve ferağına müsaade edilmez.

6. — İşbu kanunun suveri tatbikiyesini irae etmek üzere Ticaret Vekâletince tanzim edilecek olan talimatname hükümetçe tanzim edilecektir.

7. — İşbu kanun müfadına mugayir olan ahkâm nizamiye ve kanuniye mefsuhtur.

8. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Ticaret Vekâleti memurdur.

9. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'idir. 2 . 1 . 1340

Başvekil ve Hariciye Vekili İsmet	Müdafaai Milliye Vekili Kâzım
Adliye Vekili Mustafa Necati	Dahiliye Vekili Recep
Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik	Maarif Vekili Vasıf
Nafıa Vekili Süleyman Sırrı	Ziraat Vekili Şükrü Kaya
Ticaret Vekili Hasan	Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekili Refik

Mübadele, İmar ve İskân Vekili
Refet

Sabık Ardahan Mebusu Server Beyin Teklifi Kanunisi

Büyük Millet Meclisi
Riyaseti Celilesine

Şimdiki zamanlarda gaz madenleri dünyanın iktisadiyatında pek mühim bir rol oynuyorlar. Onun için, gaz madenlerini havi olan mıntıkalarda gaz taharrisi ve ihracatı mahsus bir kanuna tabidir. Türkiye'de bütün maden kanunları eskilendiler ve tebeddülâta muhtaçtırlar. Gaz Madenleri Kanunlarına ge-

lince Türkiye'de bunlar mevcut değildir. Halbuki Harbi umumide ve son senelerde muhtelif komisyonlar tarafından Türkiye'de bir kaç gaz madenini havi olan mıntıkalar açıldılar. Nitekim, Van, Tercan, Pülür, Magalisür ve en birinci derecede Musul.

Bu noksanı tekmil etmek için hükümetçe tahdit edilen petrol sahalarından imtiyazat almak usulüne ve petrol madenlerini işletmeye dair berveçhizir kanunu teklif eylerim :

Madde : 1. — Petrol imtiyazı verilecek sahalar tesisatı koruyacak surette bir hektardan azamî yirmiyedi hektara kadar vasi olacaklar ve bilmüzayede ihale olunacaklardır. Mültezim bu kısımlardan senevî asgarî onbin tondan yüzbin tona kadar istihsalâtta bulunmak mecburiyetindedir.

Madde : 2. — İmtiyaz müddeti otuz senedir. Otuz sene sonra tekrar müzayedeye vaz edilir ve eski sahibinin hakkı rüçhanı tanınır.

Madde : 3. — Müzayedeye esas, hükümete vereceği rüsumu nispînin miktarıdır. Ancak bu miktar yüzde yirmibeşten aşağı olmayacaktır.

Madde : 4. — İhale şeraiti atideki mevadı ihtiva edecektir :

A) İcra edilecek sondaj adedi,

B) Sondajların derinlikleri,

C) Ne müddet zarfında bu sondajların ikmal edileceği.

D) Balâdaki maddelere riayet edilmediği takdirde imtiyaz feshedilir.

Madde : 5. — İmtiyaz müddetinin hitamında bütün tesisat hükümete rücu eder.

Madde : 6. — Müzayede üç ay her tarafta ilân edilecektir.

Madde : 7. — Müzayedeye iştirâk edecek zevat teminat akçası bırakacaktır.

Madde : 8. — Müzayede kapalı zarf usuluyle icra olunacaktır.

Madde : 9. — Müzayedede kazanan altı ay zarfında ameliyata başlayacaktır.

Madde : 10. — Bir şirket yüz hektardan fazla petrol sahasına sahip olamaz.

Madde : 11. — İhale olunan saha bir mürabba veyahut küçük dıl'ı büyük dıl'ının 1/3'den küçük olmamak şartıyle müstatilden olabilir.

Madde : 12. — Mültezim sondaj ameliyatı esnasında ihraç olunacak petrol ve gazdan bilâ rüsum istifade edebilir. Ahare satıldığı takdirde rüsum vermeye mecburdur.

Madde : 13. — Bir şirket tarafından tesis edilen nakliye borularından diğer ocaklar istifade edebilir. Ancak, nakliye ücreti muhtelif bir komisyon tarafından tayin edilir, muhtelif komisyona hükümet mühendisi riyaset edecektir.

Madde : 14. — Nakliye borularının müruru diğer emlâk sahibine zarar iras ettiği takdirde nakliye borularını inşa eden taraf bu zarar ve ziyanı tazmine mecburdur. Bu zarar miktarı komisyon tarafından tayin olunur.

Madde : 15. — Sondaj icra eden şirket,

A) Sondaj raporunu tertip etmek,

B) Jeolojik makta,

C) Sahanın 1/1000 mikyasında haritasını almak,

D) Ameliyata başlanıldığı andan itibaren bütün icraatın istatistiklerini tutmak ve hükümet istediği vakit vermek mecburiyetindedir.

Madde : 16. — Sondaj esnasında vukuu melhuz her bir tehlikenin önüne geçmek için muktazi alât ve edevat ve malzeme hazır bulundurulacaktır. Büyük tehlike zuhurunda derhal mıntıka Maden Mühendisine ihbarı keyfiyet edilecektir. Şirket bizzat bu . . .tanzim edemezse hükümet maden mühendisi şirket hesabına bunun da tazminini deruhte eder.

Madde : 17. — Gaz madencileri ihraç ettikleri gaz nispetinde müştereken bir santral yapmaya mecburdurlar. Bu santralde kalkanlar, tulumbalar, borular ilh... hazır bulunacaktır ve mıntıka mühendisinin emri altında bulunacaktır.

Madde : 18. — Kazaya uğrayan ameleye yardım etmek için bir kuvvet teşkil edecektir ve mültezimden ton başına bir meblâğ alınacaktır.

Madde : 19. — Sondaj esnasında üst tabakalarda tesadüf edilecek su ve gazatın aşağı tabakalarda bulunan petrolü kaçırmaması için tedabir ittihaz edilmesi mecburidir.

Madde : 20. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde : 21. — İşbu kanunun icrasına İktisat Vekâleti memurdur.

Ardahan Mebusu
Server

Lâyiha Encümeni Mazbatası
Riyaseti Celileye

Ardahan Mebusu Server Beyin, Gaz madenleri imtiyazı hakkındaki 1339 tarihli teklifi kanunisi Encümenimizce mütalâa ve tetkik olundu. Teklifi mezkûr müeddası, petrol madenlerinin işletilmesi husu-

sunda iktisadî inkişafa müteveccih bulunmasına mebni şayanı müzakere görülmüş olmakla Heyeti Umumiye arzına karar verildi.

Lâyiha Encümeni Reisi
Emin

Mazbata Muharriri Namına
Süleyman Sırrı

Kâtip
Necip Ali

Ticaret Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Heyeti Vekileden mevrut Encümenimize muhavvel Petrol Kanunu müzakere ve tetkik olundu. Petrolün cihan iktisadiyatında haiz olduğu ehemmiyeti siyâsiye ve milliye, kanununun esbabı mucibesinde çok güzel izah edilmiş ve şimdiye kadar mevcut maden kanunlarımızda nazarı dikkati celbetmeyen petrol meselesi lâyık olduğu ehemmiyetle nazarı dikkate alınarak bu husustaki noksanın telâfisine gayret edilmiştir. Kanunun birinci maddesindeki neft kelimesi fennen petrol kelimesi ile elfazı müteradifeden addedildiğinden ve sanayide petrol kelimesi mayi halinde bulunan malum gazyağına ıtlak olunduğundan ve esasen neft kelimesinden maksut (Bitum) olmakla neft yerine bitum kelimesi ilâve olunmuştur. Müştakkat kelimesinden maksut ise müştakkatı tabiiye olduğundan müştakkat kelimesine (tabiiye) kelimesi ilâve olunmuştur. Madenin arazii memlûke ve mevkufede dahi taharri ve işletme hakkı münhâsıran hükümete aittir kaydından Encümenimiz şahsî hukuku tasarrufiyenin ihlâl edilebilmek ihtimaline binaen buraya (Maden Kanunu ahkâmına teban) kaydını ilâve suretiyle mezkûr kanunun arazii memlukede maden taharri hususunda vazettiği kuyuda riayet edilmesi esasının kabulünü hukuku tasarrufiye noktai nazarından faydalı görmüştür. Kanunun ikinci maddesi biraz muğlâk görüldüğünden atideki şekilde tadilen tavzih edilmiştir.

(Hükümet bu madenleri ya doğrudan doğruya veyahut akalli yüzde elli bir hissesi Türkiye Cumhuriyeti tebaasına münhasır olmak şartıyle teşekkül edecek Türk şirketlerine ihaleten taharri ve imal edebilir.)

Üçüncü maddenin son fıkrasındaki tasdik keyfiyetinin gayrı muayyen bir zamana kadar devamı anlaşılacağından fıkraya elyevm kelimesinin ilâvesiyle takyidi münasip görülmüştür, kanunun diğer mevadında tadile şayan ehemmiyetli nikata tesadüf edilemediğinden kabulüyle müstacelen müzakeresinin Heyeti Umumiyeye arzı Encümenimizce muvafık görülmüştür.

Ticaret Encümeni Reisi
İzmir
Mustafa Rahmi
Kâtip
Denizli

Mazbata Muharriri
Karahisraşarkî
İsmail
Aza
Bolu

Mehmet Vasfi
Aza
Konya

Aza
Aksaray
Besim Atalay

Hacı Bekir

Petrol Kanunu Lâyihası

Madde : 1. — Arazii memlûke ve mevkufei sahiha dahil olmak üzere Türkiye hududu dahilindeki bilcümle araziide bitum petrol ve müştakkatı tabiiyesi madenlerinin taharri ve işletilmesi, Maden Kanunu ahkâmına tebaen münhâsıran hükümete aittir.

Madde : 2. — Hükümet bu madenleri ya doğrudan doğruya veyahut akalli yüzde elli bir hissesi Türkiye Cumhuriyeti tebaasına münhâsır olmak şartıyle teşekkül edecek Türk şirketlerine ihaleten taharri ve imal edebilir.

Madde : 3. — Şimdiye kadar ita edilen petrol imtiyazatı müstesna olmak üzere elyevm taharri veya derdesti ihale devresinde bulunan hukuku müktesebenin bilkabûl alâkadaranına imtiyaz ita edilebilmesi için müteharrilerin berveçhiati şeraiti ifa ederek madenin fennen kabili imar olduğunu ispat eyledikleri elyevm Ticaret Vekâletince tasdik edilmiş bulunmalıdır.

1. — Müteharriler ruhsatname hududundan lâakal yirmi metre içeride ve yekdiğerinden mihverden mihvere lâakal kırk metre fâsılalı üç sonda yapmış bulunmalıdır.

2. — Sondalar için haddi asgarî umk üçyüz metre ise de daha evvel işletilmesi kabil bir tabakaya tesadüf eden sondanın mecburî ameliyesi tamam addolunabilir.

3. — Sondanın kamili imal bir tabakaya vüsulünün kabulü için, o sondadan yekdiğerini müteakip üç aylık petrol istihracatının miktarı şehri vasatisi lâakal otuz ton olmalıdır.

Madde : 4. — Taharri müddeti nizamiyesi zarfında üçüncü madde mucibince petrol madeninin fennen kabili imal olduğunu ispat edememiş olan müteharrilerin hukuku müktesebesi Heyeti Vekile kararıyle hükümete intikal eder.

Madde : 5. — Mukaddema imtiyazı ita edilen bitum ve petrol ve müştakkatı tabiiyesi madenleri eshabı imtiyazı üçüncü madde mucibince üç sonda yaptığını ispat etmedikçe imtiyazın kısmen veya tamamen ahare devir ve ferağına müsaade edilmez.

Madde : 6. — İşbu kanunun suveri tatbikiyesini irae edecek talimatname Heyeti Vekilece tanzim edilecektir.

Madde : 7. — İşbu kanuna mugayir olan ahkâm mefsuhtur.

Madde : 8. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Ticaret Vekâleti memurdur.

Madde : 9. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meri'dir.

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

ZEKİ BEY (Gümüşhane) — Meclisi Âlinin nazarı dikkatine arz etmek isterim ki müzakere edeceğimiz lâyihayı kanuniye pek mühim mevadı muhtevidir. Bunun için Meclisi Âlinizin akdemce bir teklifi vardı ve Heyeti Celilenizce de bu teklf kabul edilmişti. Bu teklife nazaran herhangi bir lâyihai kanuniyenin maddeleri diğer bir kanunun maddelerini tebdil veya tağyir ettiği vakit o kanunun aynı maddeleri burada karşılarında sarahaten gösterilmek lâzım gelirdi. Halbuki bu lâyihai kanuniyede bir çok mevadın tebdil ve tağyirini görüyoruz. Hangi maddelerin tağyir edildiğine kanaat getirmek için tebeddülü icabeden maddelerin sarih olarak burada gösterilmesi lâzımdır. Bendeniz bunu teklif ediyorum. Bu mesele tahakkuk etmedikten sonra biz bunun içinden çıkamayacağız. Aksi takdirde korkarım ki Meclisi Âliden sakat bir karar çıkmasın.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Petrol hususunda bir kanunu mahsus yapılmak hakikaten lâzımdır. Fakat tanzim edilmiş olan bu lâyihai kanuniyenin muhtelif maddelerinde gerek arazii memlûke ve mevkufei sahihade tasarrufa taallûk eden ve gerek imtiyazata taallûk eden yani imtiyazlar kanununa taallûk eden aksm olduğu gibi, üçüncü maddesinde de «Hukuku müktesebede tasarruf ifham eden cihetler mevcuttur. Meselâ üçüncü maddede şimdiye kadar ita edilen petrol imtiyazatı müstesna olmak üzere elyevm taharri veya derdesti ihale devresinde bulunan hukuku müktesebenin bil kabul alâkadaranına imtiyaz ita edilebilmesi için müteharrilerin berveçhiati şeraiti ifa ederek madenin fennen kabili imar olduğunu ispat eyledikleri Ticaret Vekâletince tasdik edilmiş bulunmalıdır» diyor. Bu suretle birinci maddesi, arazii memlûke ve arazii sahihade tasarrufa taallûk ediyor. İkinci maddesi İmtiyazlar Kanununa taallûk ediyor. Üçüncü maddesinde alelıtlak hukuku müktesebe mevzubahiş oluyor. Binaenaleyh, böyle hukuku tasarrufiyeye taallûk eden, hakkı tasarrufun esasını alâkadar eden mülkiyet meselesini, teşkilâtı esasiye ile tahtı zıman ve emniyette bulunan mülkiyeti alâkadar eden bir keyfiyet için, Meclisi Âlinin Umuru Tasarrufiye denilen bir encümeni vardır, bu encümenden geçmedikçe, İmtiyazlar Kanunu ile olan münasebatı, Arazi Kanunnamesiyle münasebatı ve hukuku müktesebe meselesindeki vaziyeti tetkik ve tamik edilmedikçe Heyeti Celile bu bapta esasa müstenit bir karar ittihaz edemez. Çünkü bendeniz lâyihayı tetkik ettim. Maatteessüf Ticaret Encümeninin vermiş olduğu izahat, katiyen vaziyet hakkında bendenizi tenvir edememiştir. Sair memleketlerde petrol hakkında ne gibi ahkâm mevcuttur, bu cihat tetkik ve tamik olunmamıştır. (Bravo sesleri.) Karanlıkta göz kırpma mahiyetinde, esbabı mucibesiz kanunlar Heyeti Celilenin şanına yakışmayacağı için Umuru Tasarrufiye Encümenine ve hatta arzu buyurulursa bir kerre de Adliye Encümenine gönderilmesini muvafık görüyorum.

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Arkadaşlar! En mühim kanunlardan birisini müzakere etmek üzereyiz. Dünyada bugün mevcut en mühim mesaili siyasiye ve iktisadiyeden birisi de petrol meselesidir. Bütün münasebatı düveliyede hâkim iki üç meseleden birisi de petroldür. Bendeniz Ticaret Encümeni azasındanım. Bu kanun Encümene geldiği zaman o vakitler vekil bulunan Hasan Beyefendiye, böyle mühim bir kanun için önümüze getirdiğiniz esbap gayet muhtasardır, demiştim. Benden evvel söz alan refiki muhteremim Feridun Fikri Beyin dediği gib o zaman kendisine demiştim : İlk evvel bizde petrol meselesini tanzim eden ne gibi kavanin vardır? Ne gibi tadilât yapılmıştır? Ondan başka bütün dünyada fevkalâde mühim olan bu mesele üzerine bir çok kavanin tedvin edildiği gibi ezcümle pek uzak olmayan mazide Romanya'da bu nevi kavanin tedvin edilmiştir. Onlar ne yapmışlardır? Siz bize bu fevkalâde mühim kanunu getirdiğiniz zaman hiç olmazsa geçen sene getirdiğiniz Umuru Baytariye Kanunu gibi, bir çok istatistiklere, muhakemelere müstenit bir lâyihai kanuniye gibi esbabı mucibe lâyihası getireydiniz ki, gerek Encümen gerek Heyeti Umumiye o malûmatı alıp muhakeme etmek imkânını bulabilsin. Bugün he-

piniz itiraf edersiniz ki, böyle muhtasar esbabı mucibe ile lâyihayı tetkik ettiğiniz zaman kâfi malûmat alınamıyor.

Binaenaleyh bendeniz de diyorum ki : Eğer şimdiden bunu tekrar Ticaret... Sözümü bir noktai nazardan ikmal edeyim. O zaman Hasan Beye söylemiştim. Fakat Hasan Bey o ricamızı tamamen isaf etmedi ve Encümende - bendeniz esbabı aileviyeden dolayı Encümende bulunamadım - nihayet bu teklifi kabul edip getirdi. Şimdi davada israr ediyorum, fevkalâde mühim olan bu kanunu tetkik edebilmek için lâzım olan vesaik ve malûmat elinizde bulunmalıdır. Tekrar bizim Encümene havalesini teklif etmiyorum. Yalnız Feridun Fikri Beye iştiraken bunun Umuru Tasarrufiye Encümenine gönderilmesini ve aynı zamanda hükümeti muhterememizden bize kâfi derecede lâzım gelen malûmatı ihzar ederek mezkûr encümene gönderilmesini rica ve ikinci defa bize geldiği zaman malûmatı kafiyeyi haiz olduğu halde bu fevkalâde mühim kanunu müzakere etmemizi teklif ediyorum. (Doğru sesleri.)

REİS — Efendim! Bunun Tapu Encümenine havalesini teklif ediyorlar.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Müsaade buyurun cevap vereceğim. Efendim! Arkadaşlarımızdan biri petrol ve müştakkatı kanunun, Maden Kanununun hangi maddelerini tadil ettiğini bilmiyoruz, dediler. Efendim! Mevcut Petrol Nizamnamesi gayet muhtasar ve bundan 30 - 40 sene evvel ve o zamanın ihtiyacına göre yapılmış bir nizamname olduğu için petrol gibi bugün alemşümul bir mahiyeti ticariye ve siyasiyeyi haiz bir madde üzerine katiyen düşünmemiştir ve Maden Kanununu tağyir eder mahiyette yüzkırk küsur maddelik bir kanun tanzim edilerek Heyeti Celilenize bundan evvel takdim edilmişti. O lâyiha henüz Ticaret Encümenindedir. Fakat o kanun lâyihasının Meclisi Âlinizde müzakere edilerek kesbi kanuniyet etmesi uzun bir zamana muhtaç olduğu için, Petrol Kanununun da ehemmiyeti nazarı dikkate alınarak bu kanunu da ayrıca huzuru âlinize getirmeye Ticaret Vekâleti mecbur olmuştur. Bunlar, Maadin Kanununun, bu kanunla takyidata ve tadilâta uğrayan taharri ve imtiyaz meselesine taallûk eden maddeleridir. Gerek taharri ve gerek imtiyaz itasını, bu kanun yalnız bazı tadilâta maruz bırakıyor. Maddelerin müzakeresi sırasında onları ayrı ayrı Heyeti Celilenize arz edeceğim. Feridun Fikri Bey Kanunun, umuru tasarrufiyeye, hakkı mükteseb taallûku dolayısıyle Tapu Encümenine havale edilmesi lüzumundan bahsettiler ve Yusuf Akçora Bey biraderimiz de aynı fikri dermeyan buyurdular.

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Diğer esbaptan dolayı...

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Devamla) — Esbap belki tahallüf edebilir. Fakat bu encümene havalesi lüzumundan bahis buyurdunuz.

Efendiler! Umuru tasarrufiyeye ait mesailde mevcut Maden Nizamnamesiyle Heyeti Celilenize bu sefer arz edilen Petrol ve Müstakkatı Kanununun teklif ettiği mevat arasında katiyen fark yoktur. Bugün Maden Nizamnamesinde, efrada bahşedilmiş olan hakkı tasarruf zaten mevcuttur. Bu kanunda aynı şeraiti haizdir. Maden Nizamnamesinde maden taharri eden efradın uhdei tasarrufunda bulunan arazi üzerinde taharriyat icra ederler bu kanunla da aynı suretle taharriyata müsaade edilmektedir. Müteharrilerin tarzı taharrisi hakkında birtakım takyidatta bulunulmuştur. Bu teklifte hakkı tasarrufu eski mevcut olan Maden Nizamnamesinden ayrı bir surette takyit eden bir madde yoktur. Bu kanunun Heyeti Celilenize ayrıca arzından maksat, bugün petrol dünya üzerinde pek büyük ehemmiyet kesbetmiştir. Her devlet petrol madenini işletmek için büyük masraflar ihtiyar etmiş, bir çok takyidat koymuştur. (Esasa girmeyiniz sesleri.)

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Bazı kanunlar iki ay sonra tekrar tâdil için geliyor.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Esas hakkında sonra müzakere ederiz, Encümene gitsin mi, gitmesin mi? Şimdi mesele bu.

REİS — Efendim! Acele etmeyiniz. Hükümet izahat veriyor.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Devamla) — Bu kanunda hukuku tasarrufiyeye taallûk edecek hiçbir madde yoktur. Kanun yalnız taharri edenlerin ve maden imtiyazına sahip olmak isteyenlerin ne gibi şeraiti haiz olmalarını ve taharriyatta ne gibi esasları takip etmelerini ve bunlara verilen hissenin ne miktar olmasını tayin etmektedir. Umuru tasarrufiyeye ve efradın hakkı tasarrufuna katiyen taalluku yoktur. Bunlar aynıyle Maden Kanununa tabidir. Binaenaleyh bendeniz bunun Hukuku Tasarrufiye Encümenine gönderilmesine lüzum görmüyorum.

REİS — Efendim! İki takrir vardır, arz ediyorum :

Riyaseti Celileye

İşbu petrol lâyihasının Umuru Tasarrufiye Encümenine havalesini teklif eylerim.

13 Kânunuevvel 1340
Dersim
Feridun Fikri

Riyaseti Celileye

Yeniden tanzim edilen lâyihai kanuniyenin tadil etmek istediği mevadı kanuniyeler dahi yeniden tanzim olunan lâyihada yazılmak üzere Encümene iadesini teklif eylerim.

Gümüşhane
Zeki

REİS — Efendim! Takrirlerden birisi lâyihanın Ticaret Encümenine iadesi hakkında, diğeri de Umuru Tasarrufiye Encümenine havalesi hakkındadır. Hükümet de müzakeresine devamını arzu etmektedir. (Alâkası yok sesleri.) (Tapu Encümenine sesleri.)

RAHMİ BEY (İzmir) — Encümen namına söyliyeceğim. Efendiler! Bu kanunun Umuru Tasarrufiye ile alâkası yoktur. Çünkü Maden Kanunu arazi üzerindeki maadinin sureti taharrisi ve imtiyazın şekli itası hakkında sarih mevadı havidir, bu zaten malûm ve kanuniyet kesbetmiş bir cihettir. Zaten malûm olduğuna göre yeniden tedvin edilecek bir kanun değildir. Mevcut olan bir hakkın, evvelden beri eşhasın ve şirketlerin hukukunun bundan sonra petrol meselesinde hükümete inhisarı ve intikali meselesidir. Eğer Heyeti Celileniz bu imtiyazat ve ruhsat mesaili efrada verilsin, hükümete verilmesin noktai nazarında ise, o cihetten bendeniz maruzatta bulunabilirim. Yoksa hiçbir kimsenin hukuku sarihası arazi üzerinde ihlâl edilmemiştir. Mevcut kanunun teyidinden başka bir şey değildir. Bu mesele gayet sarih ve katîdir. Yalnız mühim olarak Yusuf Akçora Beyefendinin; esbabı mucibenin muhtasar olması itibarıyle bazı mütalâatı vardır.

Efendiler! Bu mesele Heyeti Celilenizi en ziyade hukukî noktai nazardan alâkadar eder. Diğer kısmı «teknik» mesaildir. Petrol nasıl taharri olunur? Petrol madeni karı arzdan ne şekilde ihraç olunur ve ne gibi usullerle ameliyat lâzımdır. Bunlar bütün dünyaca fennî bir surette tespit ve kabul olunmuştur. Bugün Amerika'da, Romanya'da, Galiçya'da Bakü ve sair petrol havzalarında bu katiyeti riyaziye ile halledilmiş mesaildir. Bunlar hakkında Heyeti Celileye Maadin Müdürü Umumisi Bey istenilen izahatı verebilir. Bunları biz de âlemi medeniyet gibi kabul mecburiyetindeyiz. Mamafih arzu buyuruluyorsa bunlar olduğu gibi Avrupa kanunlarının esbabı mucibelerinden tercüme edilebilir. Fakat bunlarla biz tetkikat yapamayız. Çünkü fen ve ihtisasa müteallik mesaildir. Eğer Heyeti Celileniz petrolün ehemmiyeti iktisadiyesini ve cihan iktisadiyatındaki bilhassa Müdafaai Milliye mesailndeki ehemmiyeti fevkalâdesini takdir ve kabul buyurursa bu meselenin hükümet inhisarı altında işletilmesi esasına kani olmalıdır.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Hükümetle müştereken.

RAHMİ BEY (Devamla) — Evet müştereken Türk sermayedarlarıyle. Bu mesele budur ve bunun hakkında münakaşa açılabilir. Fakat diğer hususat hakkında bendeniz başka bir şey bilmiyorum.

ZEKİ BEY (Gümüşhane) — Paşa Hazretleri; usul hakkında vermiş olduğum takriri lütfen reye koyun! Eğer esas hakkında müzakere açılacaksa onu da söyleyin.

REİS — Efendim! Usul hakkında söyleyeceklerdir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Efendim, rakabe başka, tasarruf başka. Binaenaleyh bendeniz Tasarruf Encümenine gidip gitmemesi hakkında söz söyleyecek değilim. Yusuf Akçora Beyin buyurdukları mühim bir mesele vardır. Ehemmiyeti derkâr olan bu mühim meseleyi müzakere edebilmek için Encümenin dört satırlık bu esbabı mucibesiyle ben hiçbir fikir dermeyan edemem. Bir taraftan iktisaden ehemmiyeti fevkalâdesi vardır diyoruz. Siyaseten ehemmiyeti fevkalâdesi vardır diyoruz, öbür taraftan esbabı mucibesi, benim hiç iştigal etmediğim mühim bir mesele hakkında, izahatı kâfiyeyi havi değildir. (Bravo sesleri.) Binaenaleyh, bu kadar mühim olan bu kanunu müzakere edebilmek, bir fikir dermeyan edebilmek için Encümen Reisi Muhtereminin buyurduğu gibi yalnız Maadin Müdürü Umumisinin çıkıp burada söz söylemesi kâfi değildir, bendeniz için... Bendeniz istiyorum ki bu kanun Ticaret Encümenine iade edilsin. Encümen Reisinin buyurduğu gibi cihanın bu hususta kabul ettiği bütün kavanin mütalâa edilmelidir, mukayese edilmelidir. O kavaninin hülâsası esbabı mucibe olarak bize gösterilmelidir ki bence bir kanaat hâsıl olsun da mütalâamı ve fikrimi izah edebileyim. Şahsen arz ediyorum. Bendeniz bu şekilde mütalâa dermeyan edemem (Doğru sesleri.) Binaenaleyh bu nevakısın ikmali için ve Yusuf Akçora Beyin beyanatı veçhile yeniden tetkikat yapılması için encümene tevdiini rica ederim.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergâni) — Reis Paşa Hazretleri! Eğer Encümen mazbatasında gösterilen esbabı mucibenin kifayetsizliği mevzubahis ise ve Encümene iadesine bu sebep olacaksa Encümen hususî surette burada izahat ve tenviratta bulunabilir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Akçora Bey, yeni bazı esbap dermeyan ettiler. Mevcut kavanin tetkik edilmek için Encümene gitmesi lâzımdır.

İSMAİL BEY (Karahisarışarkî) — Efendim! Petrolün ehemmiyeti hakkında hükümetin esbabı mucibesinde kâfi izahat var. (Yok sesleri.)

Müsaade buyurun, sonra bu ehemmiyeti arkadaşlarımız arasında teslim etmeyecek kimse yoktur. Yalnız burada arkadaşların itiraz ettikleri nukat arasında Feridun Fikri Beyin hukuku tasarrufiye hakkında dermeyan ettiği şeye Cenani Beyefendi ve Rahmi Beyefendi kâfi miktarda izahat verdiler. Umuru Tasarrufiye Encümeninin maden işleriyle ne alâkası vardır? Ve şimdiye kadar bu şekilde bir kanun geçmiş midir? Ve mezkûr Encümenden geçmesi hakkındaki teklifi bendeniz anlamıyorum. Yalnız hükümetin teklifinde birinci maddenin son fıkrasında (Maden Kanunu ahkâmına tebean) fıkrası yoktur. Encümenimiz, belki Maden Kanununun haricinde talimatnameye bir şey konur ve hakkı tasarrufu Maden Kanunu haricinde ihlâl eder gibi mülâhaza ile ve binaenaleyh efradın hakkı tasarrufunu himaye maksadıyle (Maden Kanunu ahkâmına tebean) kaydını koydu. Bu kaydı koymakla da şu hakkı tasarrufun ihlâl edilmek ihtimali de bertaraf olsun dedik ve onun için bunda korkacak bir şey yoktur.

Sonra hakkı müktesep meselesi. Şimdiye kadar eski Maden Nizamnamesi mucibince verilen imtiyazlarda dermeyan edilen hakkı müktesepler petrol noktai nazarından cayı tetkiktir. Eski nizamname mucibince yalnız sızıntı ve bir çamur parçasını alarak getirirlerdi. Kimyahanede tahlil ettirirlerdi ve o tahlil raporuyle Ticaret Vekâletine müracaat ederlerdi. Ve kendileri lehine bu taharri edenler ve bu madeni bulanlar hakkı müktesep iddiasında bulunurlardı. Halbuki petrolün ehemmiyeti vardır. Diğer devletlerin de kanunları devairi aidesince tetkik edilmiştir. Sondaj ameliyesi yapılmadıkça petrolde hakkı müktesebi hiçbir devlet kabul etmiyor ve tanımıyor. Bu hususta diğer devletlerin kanunları tetkik edilmiştir ve tetkik edildikten sonra bu karar verilmiştir. Sondaj ameliyatı yapılmayınca katiyen hakkı müktesebi tanımıyor ve bunda haklıdır. Nitekim böyle tanınmış hakkı müktesepler mevcuttur. Bu hakkı mükteseplerin şekli kanuniyet kesbedilmesi için bu adamlara şimdiye kadar sondaj ameliyatı yapmadılarsa bile bundan sonra olsun yapılmasını tahmil ediyoruz. Rica ederim efendiler, bunların tatbikatına ait teferruatta teknik, ihtisası lâzımdır. Binaenaleyh Encümeniniz bununla...

NEBİZADE HAMDİ BEY (Trabzon) — Esasa girmeyiniz. Encümene gidecek mi gitmeyecek mi? Biz onu arıyoruz, bunu söyleyin!

İSMAİL BEY (Karahisarışarkî) — Petrol meselenin bunun üzerine tetkikat yaptığını söylüyorum. Yani aranılan nedir, bendeniz bunu anlamıyorum? Meselâ Galiçya'da bu kadar petrol ihracatı var, şurada bu kadar ihracat vardır, miktarı sarfiyat şudur gibi şeyler midir arzu buyurduğunuz? İlâve edilecek istatistik bunlardan ibarettir. Petrolün ehemmiyetini daha ziyade izah edecek, daha ziyade bilginizi çoğaltacak bir malûmat istiyorsanız bu, yarım saatlik bir iştir ve yarım saat içerisinde toplayıp buraya getirebiliriz.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Faydasız. Bildiğimiz şeyi öğrenmektir.

MUSTAFA BEY (Tokat) — Encümene gitsin mi, gitmesin mi? Bu ciheti de söyleyiniz! (Reye sesleri.)

İSMAİL BEY (Karahisarışarkî) — Petrol meselesini tanzim eden ne gibi kanun yapılmıştır veya yapılmamıştır? Lâzım olduğu içindir ki işte şimdi yapılıyor. Şimdiye kadar Maadin Nizamnamesi mucibince petrol imtiyazatı veriliyordu. O, hükümet noktai nazarından ve memleketin menafii madeniyesi noktai nazarından kâfi görülmemiş ve bu kanun lâyihası tanzim edilmiştir. Bilhassa burada nazarı dikkati calip olan sondaj meselesidir. Bu da buraya konmuştur. Daha ne istiyorsunuz?

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — O halde kanunu kabul ederiz. Her şey olmuş bitmiştir, ne istiyorum? İzahat, tafsilât istiyorum.

İSMAİL BEY (Karahisarışarki) — Efendim, ne istiyorsanız sual sorarsınız. Bendenizde cevap veririm.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Sorarız.

İSMAİL BEY (Devamla) — Sonra efendim, arkadaşlar Adliye Encümenine havalesini teklif ediyorlar. Burada Adliye Encümenini alâkadar edecek bir mesele görmüyorum. Yalnız bir hakkı müktesep meselesi vardır. Halbuki lâyiha, o hakkı müktesebi takviye ediyor. Bu adamlar şimdiye kadar işletememişlerdir. Binaenaleyh işletilebilecek bir hale ifrağı fennen neye mütevakkıfsa ona bir vazife tahmil ediyoruz. Sondaj ameliyatını yapsın. O hakkı müktesebi daha ziyade takviye ediyoruz. Hakkı müktesebi yine bu kanunla tanıyoruz.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Efendim! Bendeniz Rahmi Bey arkadaşımızın bir sözünü biraz izah etmek için tekrar söz aldım. Rahmi Bey Buyurdularki petrolü bundan sonra hükümet inhisarında işleteceğiz. Ticaret Vekâleti petrolü tamamen hükümet inhisarında işletmek fikrinde değildir.

NEBİZADE HAMDİ BEY (Trabzon) — Paşam esasa girildi mi?

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Devamla) — Efendim! Rahmi Beyin bir sözünü izah etmek istiyorum. Bu kanunla petrol taharri edipde petrol madeni bulanlara hükümet, bulunan madenin rub'unu verecektir. Alan adam bilâ kaydı şart resmini verecektir, dilediği şekilde kendi sermayesi ile işletecektir. Üç rubu hükümete kalacaktır. Hükümet bu üç rubu ile gerek eşhas ve gerek efrat ile, gerek şahsiyeti hükmiyeleri ile müştereken ve gerek hususî olarak emaneten madeni işletmeye salâhiyattar olacaktır. Yani hükümet inhisarı, yalnız hükümete kalacak olan kısım üzerindedir. Petrol madeni bulanlar, kendilerine verilecek rubu hisse üzerinde tamamiyle serbest olarak Maadin Kanunu mucibince icrayı ticaret edeceklerdir. Kanunun her maddesi üzerinde istenilen izahatı gerek bendeniz ve gerek Encümen vermeye hazırdır. Tekrar encümene iade etmekte bir fayda yoktur. Bunun müzakeresine devam olunmasını rica ediyorum.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Paşa Hazretleri! Takrirlerimizi reye koyun.

VEHBİ BEY (Karesi) — Efendim işbu kanuna mugayir olan ahkâm mefsuhtur, diyor. Burada geçen sene Meclisi Âlinin bir kararı vardı. Henüz ilga edilmemiştir. Fesh edilen mevat tabedilecektir. Hangi ahkâmdır ki fesedilecek? Fesedilen ahkâmın burada matbu olarak gösterilmesi zaruridir. Meclisi Âlinin kararı vardır. Bizim bilmemiz lâzımdır. Hangilerini feshediyoruz, neleri ipka ediyoruz? Onun için evvel emirde feshedilen mevad tabedilmelidir. Sonra diğer noktada da bendeniz arkadaşların reyine iştirak ediyorum. Gerek Ticaret Encümenine veyahutta diğer bir encümene giderek biraz daha tetebbuya ve uzun bir esbabı mücibe ile gelmesi zaruridir.

ABİDİN BEY (Saruhan) — Efendim! Ticaret Encümeni ile Ticaret Vekili arasında ihtilâf zuhur etti. Ticaret Encümeni Reisi diyorki, petrol siyasetinde hükümete inhisar vereceğim. Ticaret Vekili diyor ki, hayır böyle yapmayacağım. Şu halde bu kanun hakkında hükümetle encümen anlaşamamıştır.

TİCARET ENCÜMENİ REİSİ RAHMİ BEY (İzmir) — Hayır öyle demedim.

ABİDİN BEY (Devamla) — Yalnız Ticaret Vekili Beyefendi beyanatı âlilerinde «petrol inhisarı siyaseti hükümete kalacak olan üç rubu kısma aittir» dediler. Rahmi Beyefendi de ifadelerinde mutlak surette hükümete inhisar hakkı verdiler. Binaenaleyh usul hakkındaki şeyler olmasa bile bu itibarla dahi encümene iadesi lâzım gelir.

RAHMİ BEY (İzmir) — Aramizda hiç ihtilâf yoktur.

BAŞVEKİL ALİ FETHİ BEY (İstanbul) — Efendim, bu kanun en müstacel olan kanunlarımızdan değildir, encümene gider, tetkik edilir, tekrar gelir. Yalnız burada bir anlaşılmamazlık olduğunu anlıyorum. Arz edeyim : Eski Maadin Nizamnamesi ahkâmı ile şimdiki teklif olunan ve sırf petrole müteallik bulunan taharri ruhsatnameleri hakkındaki ahkâm farklı olacaktır. Yani evvelki ahkâm her hangi bir kıtai arazi üzerinde bir maden taharri etmek için alınan ruhsatnameler orada maden zuhur ettiği takdirde bulunur. O kıtai arazide o madeni işletmek için lâzım olan imtiyazı almaya müsaitti. Halbuki şimdi bilfarz on kilometre mürabbaında bir kıtai arazi üzerinde petrol taharrisi için alınan ruhsatname üzerine icra olunacak tetkikatta o arazide petrol bulunduğu tahakkuk edecek olursa on kilometreye şamil olmak üzere imtiyaz verilmeyecektir. Bittabi petrol bulan zat bulduğu petrolün imtiyazını kendisi alacaktır ve istihsal ettiği tahriri ruhsatnamesinin ihtiva ettiği arazinin rub'u imtiyazına ithal edilecektir ve fakat diğer üç rub'u hükümete ait olacaktır. Çünkü efendiler, vakıa şimdiye kadar memleketimizde bu kadar vasi ve şümullü ahkâma rağmen petrol bulunmuş ve işletilmiş değildir, fakat evvelki ahkâma göre her hangi bir kıtai arazi üzerinde alınmış olan taharri ruhsatnamesi mucibince bir yerde petrol bulunacak olsaydı, bütün o ruhsatnamenin ihtiva eylediği arazi üzerinde petrol imtiyazı alınırdı ve bu petrol madeni işletilirmiydi, yoksa işletilmez miydi? Yoksa senelerce muattal bir halde mi kalırdı? O da malum bir keyfiyet değildi. Şimdiye kadar işletilmediğine göre petrol bulan zat bulduğu petrol hakkındaki hakkı imtiyazını muhafaza edecektir. Fakat madenin rub'unu muhafaza edecektir. Diğer üç rub'u...

YUSUF KEMAL BEY (Sinop) — Rubundan filândan kanunda bahsetmiyor.

BAŞVEKİL FETHİ BEY (Devamla) — Maksat budur değil mi Ali Cenani Bey?

ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Evet efendim.

ALİ FETHİ BEY (Devamla) — Binaenaleyh Encümen arasında bu noktada bir ihtilâf yoktur ve aynı ahkâmı ihtiva etmek üzere kanunu getirmişlerdir. Biraderimiz Rahmi Bey petrol imtiyazatının hükümetin tahtı inhisarında kalacağını söylediler. Bendeniz de öyle anladım.

RAHMİ BEY (İzmir) — Sonradan efrada ve eşhasa teşmil edileceğini anlattım.

ALİ FETHİ BEY (Devamla) — Evet efendim, maksatlarını ifham edemediklerini anladım. Hiç bir zaman memleketimizde bulunacak olan petrolleri sırf hükümet işletecektir fikrini kullanmıyoruz, böyle bir fikrimiz yoktur. Erbabı sây ve teşebbüsün, sâyine ve teşebbüsüne tekabül edecek derecede mükâfaat verilerek teşvik edilmesini hükümet arzu ediyor. Fakat bütün bir kıtai arazinin imtiyazını almak suretiyle kalmasına da - imtiyaz almış diye - hükümet razı değildir. Erbabı teşebbüs, maden, petrol bulacak olursa ondan istifade edecektir. Zuhur ettiği ve taharri ruhsatnamesine dahil olduğu arazinin rub'undan da hakkı imtiyazı haiz olacaktır. Diğer üç rubu da hükümete ait bulunacaktır. Hükümet bunu istediği veçhile işletecektir. Ya şirket teşkil edecek, âharın sermayesinden istifade eyleyecek, yahut diğer bir suretle istifadesini düşünecektir. Memleketimizde mevcut bulunan tabiî servetlerin biran evvel milletin pişi istifadesine vaz'ını derpiş edecektir. Maksat budur.

Bunun Müdafaai Milliye ile veya cihan siyasetince ihraz eylediği ehemmiyeti siyasiyeyle doğrudan doğruya alâka ve münasebeti yoktur. Yani o ehemmiyeti ve sairesini tadil edecek mahiyette değildir. Maksat her hangi bir yerde petrol ruhsatnamesi almış olan bir zatın veya bir yerde petrol bulmuş bir zatın gayet vasi ve kendi vasatiyle işletemeyeceği bir kıtai araziyi tahtı imtiyazına almaması ve bütün bir araziyi muattal bırakmaması meselesidir. Mesele bundan ibarettir.

YUSUF AKÇORA BEY (İstanbul) — Efendim! Bendenizin esbabı mucibenin noksan olduğu hakkındaki beyanatımdan çıkmış olan netice, itiraf ederim, biraz aşağısını yukarısını tutmayan bir şey oldu. (Handeler) Beyanatımda Ticaret Encümenine tekrar iadesi demek icap ederdi, fakat kendim Ticaret Encümeninde bulunduğum ve müzakerede bulunmadığım için bu tarzda beyanı fikir etmeyi muvafık görmedim. Mademki Reis Muhteremimiz Rahmi Beyefendi Ticaret Encümenine tekrar gelmesini muvafık görüyorlar, beis görmüyorlar. O halde arkadaşımız Feridun Fikri Beyin takriri üzerine tekrar Ticaret Encümenine giderse, hükümetten lâzım gelen malûmatı alırız, tekrar müzakere eyleriz. Fakat Hükümetten şunu rica ederiz, ki, bu gibi mühim olan kavanının esbabı mucibelerini bizim daha çok muhakeme ve mukayese edebilmemize yardım edecek bir surette getirirlerse hükümet ve memleket müstefit olur. Daha evvelki gün yaptığımız İspirto Kanununu bugün tadile mecbur olduk. Bu gibi hadisatın vukuu bulmaması için elinde vasaiti kâfiye bulunan hükümetin, lâyihaların esbabı mucibelerinde kâfi malûmatı beyan ile bizi tenvir etmelerini rica ederim.

REİS — Efendim! Evvelce okunan takrirlerden maade üç takrir aldım. Onlar da okunacaktır:

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Kanunun Ticaret Encümenine havale olunmasını teklif eylerim.

Rize
Ali

Riyaseti Celileye

Hükümetin birinci maddesi müzakere edilseydi maddenin Tapu Encümenine gitmesi icap ederdi. Halbuki Encümen tespit ettiği maddede Maden Kanunu ahkâmına tevfiki muamele edilmesini kabul etmiş ve mezkûr kanun dahi hukuku tasarrufiyeyi temin eylemiş olduğundan encümenlere iadesine lüzum yoktur. Kanunun devamı müzakeresini teklif eylerim.

11 Kânunuevvel 1340
Yozgat
Süleyman Sırrı

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Takririmi geri alıyorum.

Riyaseti Celileye

Yusuf Akçora Beyin beyanatı veçhile tetkikatı lâzımede bulunmak üzere kanunun tekrar Ticaret Encümenine iadesini teklif ederim.

Denizli
Mazhar Müfit

REİS — Efendim! Şu üç takrir kanunun tekrar Ticaret Encümenine havalesine aitir. Biri de Umuru Tasarrufiye Encümenine havalesi hakkındadır.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Ticaret Encümenine gitsin efendim.

REİS — Efendim! Ticaret Encümenine iadesini hükümet de arzu ediyor.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Encümen istiyorsa reye koymaya lüzum yoktur efendim.

REİS — Lâyihanın Ticaret Encümenine iadesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim. (Encümen çabuk getirsin sadaları)

2. — SUALLER, CEVAPLAR

3. — Denizli Mebusu Mazhar Müfit Beyin; Yunanistan'la aramızda imzalandığı gazetelerde görülen itilâfnamenin esassatı ve Yunanistan ve Romanya ile akdedileceği gazetelerde okunan itilâfnamenin hakikati hakkında suali ve Hariciye Vekili Şükrü Kaya Beyin şifahi cevabı (6/17)

REİS — Efendim! Bugünkü ruznamemizde Mazhar Beyin Hariciye Vekâletinden suali vardı. Evvelce Vekil Bey bulunmadığı için tehir etmiştik. Şimdi geldiler, cevap verecekler.

Riyaseti Celileye

1. Gazetelerde Yunanistan'la aramızda mübadillere müteallik yeni bir itilâfnamenin imza edildiği görülmektedir.

Böyle bir itilâfname varsa esasatı nedir?

2. Yunanistan, Romanya ile aramızda bir itilâfname aktedileceği veya edilmek üzere olduğuna dair gazetelerde okuduğumuz meselenin hakikati nedir? Bu iki mesele hakkında Hariciye Vekili Beyefendinin Mecliste şifahen izahat vermesi zımnında işbu sual takririmi takdim ediyorum efendim.

8 Kânunuevvel 1340
Denizli
Mazhar Müfit

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Menteşe) — Efendiler! Denizli'nin muhterem Mebusu Mazhar Müfit Beyefendinin birinci suallerine vazıh bir cevap verebilmek için evveli emirde Yunanistan'la aramızda mevcut bazı ihtilâfat hakkında malûmat vermek mecburiyetindeyim. Safahatı Meclisi Âlice ve herkesce malum bulunan elim bir husumeti tesviye eden Lozan muahedesinin diğer akidlere olduğu gibi icrasını Yunanistan'a tahmil ettiği bazı vecibeler de vardı. Bu vecibelerden ibrisi 1912 senesinden evvel Türkiye'ye hicret etmiş olan veyahut zaten Türkiyeli olup da Yunanistan'da emlâkı bulunan Müslümanların hukuku tasarrufiyelerinin ve iratlarının iade ve tazmini meselesiyle. Lozan muahedesinin tasdikinden sonra tevali eden Yunan hükümetleri bazı esbap ve mazeret serdiyle tebaamızın bu hukukunu tesviye ve tasfiye etmiyorlardı. Muhtelit Mübadele Komisyonunda Türk Muhahhası Tevfik Rüştü Bey bu meseleye amelî bir çarei hal bulmak üzere Yunan Murahhası Mösyö Papa ile bazı müzakerata girişti. Mösyö Papa'nın infikâki üzerine müzakere bir müddet inkitaa uğradı. Bilâhare Mösyö Eksindaris'in vürudu üzerine tekrar müzakereye başlandı.

Müzakerenin esasları şunlardı : Yunanistan Hükümeti mezkûr emlâk ve arazinin bir kısmına muhacir yerleştirdiği için bu emlâk ve araziyi aynen iade etmek imkânını görmediği cihetle bunların fii hakikilerini vererek istimlâk edecek idi. Esbabı alâkanın mucibi memnuniyeti olacağı tahmin olunan bu tarzı hal kabul edilmek üzere iken Yunan Murahhası Mösyö Eksindaris bir mütekabiliyet esası istedi. Hükümetiniz Türk Milletinin, Türk tebaasının heyeti umumiyesinin ve her ferdinin hukukunu siyanetinde ne kadar hassas ise, başkalarının hukukuna riayetle de o kadar mukayyet bulunduğundan (1912) senesinden evvel Türkiye'yi terk eden Yunanistan tebaasının Türkiye'de kalmış arazisi varsa onların aynen iadesi esası dairesinde mütekabiliyeti kabul etti. Fakat Yunanistan'la aramızdaki mesele bundan ibaret değildir. Malûmuâliniz bir de Garbî Trakya meselesi vardır.

Lozan Muahedesi Garbî Trakyalı Türklerin memleketlerinde ve yurtlarında kalmalarını teyit ediyordu ve zaten İstanbul Rumlarının İstanbul'da kalması bu şeraite muallak gibi idi. Yunanistan hükümeti bazı esbap serdiyle Garbî Trakya'yı terk etmiş olan Türkleri memleketlerine kabulden imtina ediyordu. Bundan başka Garbî Trakya'da bulunan bazı Türklerin hukuku tasarrufiyelerini tahdit etmişti. Türk efkârı umumiyesi, matbuatını bu meseleye lâzımgelen ehemmiyeti atfetmekten bir an hali kalmadığı gibi Meclisi Âli ve hükümetiniz de keza bu mühim meselenin kat'ı bir neticeye isalini muktezi ihtimam ve takayyütten biran fariğ olmamıştı. Murahhasımız Tevfik Rüştü Bey Yunanistan ile aramızdaki münasebatı dostane ve hasanenin teessüsüne mani olacak bir mahiyette bulunan bu mühim meseleye amelî bir çarei hal bulmak için Yunan Murahhası ile müzakereye girişti. Son günlerde müzakere edilen mevat Yunan Hükümetinin tedricen Türk emlâk ve arazisini tahliye etmek esasına müteferri idi.

Bir de İstanbul Rumlarının iadesi mevzubahis edilmek isteniyordu. Bu teklif ve bu proje hükümetinize geldiği zaman hükümetiniz «Tedricî» kelimesinin müphem manasını zaman ve mekânla takyit ve tespit edecek bir şekle ifrağını talep etti. Diğer taraftan İstanbul'dan firar eden Rumların da ayrı ayrı birer mesele olduğu fikrini dermeyan etti. Rumlardan bir kısmı zaten mübadeleye tabi

olan rumlardı. Bunların tayini mukadderatı Muhtelit Mübadele Komisyonuna aitti. İkinci kısım Rumlar ise:

Doğrudan doğruya memleketimizin ve asayişi dahilinin inzibatıyla alâkadar bulunan Polis Nizamatına tabi efrattı.

Malumuâliniz seri sefer talimatnamesi diye hükümetimizin kabul ettiği bir esas vardır. Buna bütün efrat tabidir. Bunun karşısında Rum - Türk müsavidir. Binaenaleyh hükümetiniz bu iki noktai nazarı itibara alarak İstanbul firarî Rumlarının münakaşadan hariç tutulmasını murahhasımız Tevfik Rüştü Beye rica edeceği sırada Yunanistan Hükümetinin projelerin eski şekilde dahi kabul edilmemesi hususunu Murahhasına tebliğ ettiği ve müzakerenin inkıtaa uğradığı haberini aldık. Binaenaleyh Yunanistan Hükümetinin imtinaı ile ikinci proje de birincisi gibi suya düştü.

Garbî Trakya müslümanlarının tabi olduğu ahval ve şerait bugünlerde Roma'da müçtemi Cemiyeti Akvam tarafından münakaşa ve müzakere edilecektir. Hükümetiniz senelerden beri bu halkın tabi olduğu şeraiti idariyeyi Muhtelit Komisyonun bitaraf azalarının şahadetiyle müspet delâile müstenit bir muhtıra ile Cemiyeti Akvama bildirmiştir. Bu muhtıra matbuata verilmek üzeredir. Çok ümit olunur ki: Cemiyeti Akvam bu Türk kitlesinin hukuku medeniye ve insaniyesini iade ettirecek ve kendilerine ecdatlarının asırlık yurtlarında yaşamalarını mümkün kılacak tedabiri ittihaz edecektir. Bu tedabirin Yunanistan Hükümeti tarafından sureti katiyede tatbiki cihetini de düşünecektir. Buna emniyetimiz berkemaldir.

Yunanistan'da emvali bulunan müslümanlara gelince:

Hükümetimizin en iptidaî ve en kukaddes vazifesi Türklerin heyeti maneviyei umumiyesinin olduğu gibi, her bir ferdinin dahi - her nerede olursa olsun - yegân yegân hukukunu muhafaza etmektir. (Bravo sesleri)

Hukuku Düvelin gösterdiği tarikler dahilinde hükümetiniz bu hukukun siyanetine, istirdadına saî olacaktır. Denizli'nin Muhterem Mebusu Mazhar Müfit Beyefendinin birinci kısım suallerine vereceğim cevap bundan ibarettir.

İkincinsine gelince: Şimdi de arz ettiğim ihtilâflar halledildikten sonra Yunanistan'la aramızda münasebatı hemcivarînin tesisine hiç bir mani kalmıyacaktır. Romanya Hükümetiyle ise aramızdaki münasebet dostluk esasına müstenittir. Fakat ikinci suallerinin istilzam ettiği cevap menfi olacaktır. Maruzatım bundan ibarettir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Arkadaşlar! Yunanistan'la aramızda bir itilâfnamenin aktedilmekte olduğu ve aktedileceği hakkında matbuatta daima görmekte olduğumuz havadis üzerine hakikatı meseleyi mahza tenevvür için Muhterem Hariciye Vekilimizden sual etmiştim. Muhterem Hariciye Vekilimiz Şükrü Kaya Beyin verdiği cevaba nazaran anlaşılıyorki, Yunanistan Hükümeti oynak bir siyasetle bizi oyalamak istiyor. Müsyö Papa ile Tevfik Rüştü Bey görüşüyor, bazı esasat takarrür ediyor. Papa değiştiriliyor. Bunun yerine Mösyö Eksindaris geliyor. O imzalamak üzere iken hükümetinden aldığı emir üzerine Yunanistan'a gidiyor ve en nihayet bu esasatın bütün bu projelerin eski şekilde kabul edilmemesini Yunanistan Hükümeti bildiriyor.

Efendiler! Malumu ihsanınız Lozan Muahedesinin senedi nihaisi muktezasınca (1912) senesinden evvel gerek Yunanistanı terkeden veyahut bu seneden evvel hiç orada bulunmayan türklerin emvali menkulelerini keyfemayeşa tasarruf edecekleri musarrahtır. Efendiler! Yunanistan bu maddeyi muahedenin bu maddesini bugün tatbik etmemektedir. Fakat Türk Hükümeti bu maddeyi tatbik etmiştir ve ediyor. (Ona da ettiririz sesleri) Bugün Türkiye'ye gelen bir Yunanlı arz ettiğim Lozan Muahedesinin bu snenedi nihaisinden dolayı emval ve emlâkine sahip oluyor. İcara veriyor, kirasını alıyor, ferih ve fahur oturuyor ve geziyor. Fakat efendiler! Maatteessüf Yunanistandaki bir Türk muahedenin bu ahkâmına, Yunanistanın riayet etmemesinden dolayı ne emvaline tasarruf edebilir ve ne de oturabiliyor.

Efendiler! Bizim bu itilâfnameden birinci maksadımız muhterem Hariciye Vekilinin buyurdukları gibi emlâk ve arazinin bir kısmına muhacir yerleştirilmiş. Binaenaleyh Yunanistan bunu istimlâka mecbur imiş. Efendiler! Vazgeçtik Garbî Trakyadaki müslümanların emval ve emlâkinin iadesi şöyle dursun, bugün Garbî Trakyada bulunan Türkler, Yunanlılar tarafından boğazlanmaktadır. Arkadaşlar! Değil mallarına tasarruf, görüyorsunuzki Yunanlılar tarafından kesilmekte, kanları dökülmektedir. Efendiler! Muahedenin ahkâmını icra etmeyen ve oradaki kardeşlerimizin kanlarını döken bir hükümetle münasebatı hemcivarî tesisine katiyen taraftar değilim. Efendiler! Böyle bir muahede ahkâmına riayet

etmeyen bir hükümetle yeniden muahede yapmakta ne menfaat hasıl olacaktır? Ona da yarın riayet etmiyecektir. Binaenaleyh, mademki diğer bir sualde esasen sormuşumdur, onu da ayrıca arz edeceğim. Madem ki bir muahede ile kabul edilen şeyleri icra etmiyor ve mademki bütün projeleri tanımam, diyor. Hepsinden sarfınazar efendiler, bizimle münasebatı hasene tesisini arzu eden bir hükümet orada bulunan dindaşlarımızı vatandaşlarımızı kesmelimi, kanlarını dökmeli midir? Buna nasıl bir ihtimal vermelidir, bu; Yunan dalaveresidir, yunan dolabıdır.

Hiçbir zaman böyle Türk kanı döken bir hükümetle münasebatı hemcivarî bizim için mümkün olamaz. Taki: Efendiler; Ne zaman muahede ahkâmına riayet eder, ne zaman biz de, gözümüzün önünde Rumların, Yunanlıların gezdiği gibi benim vatandaşlarımın da gezdiğini görür ve ne zaman malına tasarrufu temin olunur, ne zaman onlar da namus ve ırzından emin olurlarsa o zaman Mösyö Papa'mı gelecek, Eskindaris'mi gelecek, kim gelecekse benimle itilâfnâme akdine o zaman gelmelidir. Efendiler! Bu kadar şeye karşı ben çok müteessifim ki, biz hâlâ Tevfik Rüştü Beyi, Bilmem ne Beyi yine bunlarla anlaşmak için arkalarından koşturuyoruz. (Ne garip sesleri) Binaenaleyh lütfu istimanızı suiistimal etmemek için kısa keseceğim. Birinci meselede bendenizin de arz edeceğim şudur: Efendiler! İki devlet arasında münasebatı hasene takarrür edebilmek için dünya kurulalı beri hiç görülmeyen bir şekilde bir taraf diğerinin tebasını kesmesi esas olsun. Bu dünyada hiç görülmemiştir. Beyefendiler! Münasebatı dostane ve hemcivarî tesis etmek isteyen bir hükümet diğer devletin tebaasını Garbî Trakya'da bugün kesmede, öldürmededir. Binaenaleyh böyle hükümetle aramızda münasebatı dostane yoktur. Şu halde yapacağımız şey gayet basittir. Biz ne yaparsak, Yunanistan'dan da onu bekliyoruz. Onların tebaasının emvaline tasarrufa nasıl mümanaat etmiyorsak onların tebası, can ve ırz ve namuslarından nasıl eminseler, bizim de vatandaşlarımızın Yunanistanda aynı muameleye tabi olduğunu görmeliyizki biz de ondan sonra (Gel seninle münasebatı hasene tesis edelim) diyelim. Bunu yapmadıkça münasebatı hasene teminine imkân yoktur arkadaşlar.

TUNALI MİLMİ BEY (Zonguldak) — Kaziyeyi aksine tefsir et, yani yapmazsa biz ne yaparız?

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Efendiler! Yapmazsa biz ne yapmalıyız? Bunu; ikinci bir sual takriri vardır, onun cevabı verildiği zamanda arz edeceğim. Bugün söylemiyelim. Bugün ne yapmak lâzım geldiğini bu kürsüden defatle söylemişimdir. Arkadaşlar! Efendiler! Mukabelei bilmisil lâzımdır Kesiyor mu, ben de keserim. (Bravo sedaları, alkışlar) Vermiyor mu; ben de vermem. (Çok doğru sesleri) Zulüm mü yapıyor; ben de ederim efendiler!

TALÂT BEY (Kângırı) — Biz Yunanlıların derecesine inemeyiz.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Sükût etmek meskenet olur efendiler, dindaşlarımızı kestiremeyiz.

TALÂT BEY (Kângırı) — İlânı harp etmek daha şerefli olur.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — O halde dindaşlarımız kesilsin memnun olun. (Beş dakika geçti sesleri) Efendim! Beş dakika değil, nizamname mucibince müddet on dakikadır. Vekil Bey yirmi dakika söylerde bir mebus on dakika niçin söylemesin. (Söyle sesleri),

TUNALI HİLMİ BEY (Zonguldak) — On dakika değil, on saat söylense yetişmez.

MAZHAR MÜFİT BEY (Devamla) — Pekiyi efendim. Usule tabi oluyorum. Nizamname müsait değilmiş çünkü hakikat acıdır, dinlenmez, susuyorum.

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Muğla) — Efendim! Mazhar Müfit Beyefendinin muhik bir heyecanla söylediği sözlere ve irat buyurdukları fikre hükümetiniz iştirak edememek mecburiyetindedir. Hükümetiniz evvelcede arz ettiğim gibi tebaasının hukukunu muhafaza için elinde mevcut bilumum vesaite müracaat edecek ve etmektedir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Ondan eminiz beyefendi, yalnız mukabelei bilmisil!..

HARİCİYE VEKİLİ ŞÜKRÜ KAYA BEY (Devamla) — Diğer cihete gelince; mukabelei bilmisil, muhakkak zulme karşı zulmetmek demek değildir. Türk Kanunları, bütün memlekette mevcut bulunan herkesin ve hatta harp edilse dahi o, harbedilen devletin tebaasının hukukunu muhafazaya kâfil kanunlardır. (Alkışlar) Zulme, kıtale gitmeksizin dahi bir takım vesait vardır ki; o vesait, Hükümetin elin-

dedir. O vesaitin istimaliyle hukümet tebaasının hukukunu muhafaza edecektir. Mazhar Müfit Beyefendinin bu mèselede daha fazla israr buyurmamalarını menafii memleket namına rica edeceğim.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Reis Beyefendi! «memnuniyetle Türk hukukunun menafiini muhafaza edeceğim» diyen Hariçiye Vekili Beyefendinin bu sözünü senet ittihazile meseleye nihayet veriyorum.

REİS — Efendim! İspirto Resmî Hakkındaki Kanun, ikinci defa reye vazolunmuştu. Bunun neticesini arz ediyorum:

Reye 135 zat iştirak etmiştir. 7 ret, 5 müstenkif, 123 rey kabul vardırki kanun ikinci defa reye vaz edildiği için ekseriyetle kabul edilmiştir.

Pazartesi günü öğleden sonra saat birde içtima etmek üzere celseye nihayet veriyorum.

Hitamı müzakerat Saat : 4.45

İspirto Resminin Tenzili hakkında 1340 tarih ve 470 numarali Kanuna müzeyyel Kanunun neticei ârâsı

(Kanun kabul edilmiştir.)

Âza adedi	: 287
Reye iştirak edenler	: 287
Kabul edenler	: 275
Reddedenler	: 7
Müstenkifler	: 5
Münhaller	: —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.

AKSARAY
Neşet B.

AMASYA
Esad B.
Nafiz B.

ANKARA
Ali Fuad Paşa
Şakir B.

ANTALYA
Ahmed Sâki B.
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.

ARDAHAN
Tahsin B.
Talât B.

ARTVİN
Hilmi B.

AYDIN
Dr. Mazhar B.

BAYEZİD
Süleyman Sudi B.
Şefik B.

BİGA
Mehmed B.
Şükrü B.

BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Avni B.
Süleyman Sırrı B.

BURDUR
Hüseyin Bâki B.

BURSA
Mustafa Fehmi B.
Necati B.
Refet B.

CANİK
Cavid Paşa
Talât Avni B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.

DENİZLİ
Haydar Rüştü B.
Mazhar Müfid B

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Mehmet B.

EDİRNE
Hüseyin Rıfkı B.

ELÂZİZ
Hüseyin B.
Mumiddin B.
Mustafa B.
Naci B.

ERGANİ
İhsan B.
İhsan Hâmid B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.
Halil B.
İbrahim B.
Rasim B.

ERZİNCAN
Abdülhak B.
Sabit B.

ERZURUM
Câzim B.
Hâlet B.
Münir Hüsrev B.
Raif B.
Rüştü Paşa
Ziyaeddin B.

ESKİŞEHİR
Arif B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GENÇ
Muhiddin B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.
Şevket Ef.

GÜMÜŞHANE
Cemal Hüsnü B.
Hasan Fehmi B.
Zeki B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

ISPARTA
Hüseyin Hüsnü Ef.
Mükerrem B.

İÇEL
Hâfız Emin Ef.

İSTANBUL
Hamdi B.
Kâzım Karabekir Paşa

İZMİR
Mahmud Celâl B.
Mustafa Rahmi B.

İZMİT
İbrahim B.
İbrhaim Süreyya B.
Mustafa B.
Saffet B.

KÂNGIRI
Rifat B.
Talât B.
Ziya B.

KARAHİSARI SAHİP
İzzet Ulvi B.
Musa Kâzım B.
Ruşen Eşref B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
İsmail B.
Mehmed Emin B.

KARESİ
Ahmed Süreyya B.
Kâzım Paşa
Osman Niyazi B.

KARS
Ağaoğlu Ahmed B.

KASTAMONU
Ali Rıza B.
Halid B.
Necmeddin Molla B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Sabit B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Yahya Galip B.

KONYA
Musa Kâzım B.
Mustafa Ef.
Tevfik Fikret B.

KOZAN
Ali Saip B.
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Cevdet B.
Rağıp B.

MALATYA
Hacı Bekir Ağa
Reşid Ağa

MARAŞ
Abdülkadir B.
Tahsin B.

MARDİN
Derviş B.
Yakup Kadri B.

MENTEŞE
Esad B.
Şükrü Kaya B.
Yunus Nadi B.

MERSİN
Besim B.

MUŞ
Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE
Galip B.

ORDU
Faik B.
Halil Sıtkı B.
Hamdi B.
Recai B.

RİZE
Ali B.

SARUHAN
Abidin B.
Kemal B.

SİİRD
Halil Hulki Ef.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Halis Turgut B.
Ziyaettin B.

SİVEREK
Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ
Cemil B.
Faik B.

TOKAD
Bekir Sami B.
Emin B.
Mustafa Vasfi B.

TRABZON
Nebizade Hamdi B.
Süleyman Sırrı Ef.

URFA
Şeyh Saffet Ef.

VAN
Hakkı B.
Münib B.

ZONGULDAK
Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

(Reddedenler)

ERTUĞRUL
Halil B.

ERZURUM
Ziyaettin Ef.

İSTANBUL
İsmail Canbulat B.

KARESİ
Haydar Adil B.
Mehmed Vehbi B.

KONYA
Mustafa Feyzi Ef.
Naim Hâzım Ef.

(Müstenkifler)

ERZURUM
Raif Ef.

KARS
Ömer B.

KONYA
Eyyüp Sabri Ef.

MARDİN
Abdülgani B.

SİVEREK
Mahmut B.